

Šeduvos vandenvardžiai

Laimutis Bilkis

Lietuvių kalbos institutas

Šeduvos valsčiaus vandenvardžiai, t. y. upių, upelių, šaltinių, ežerų, griovių ir visų šių vietų dalių vardai¹, išsamiausiai surinkti tarpukariu, kai Lietuvos Respublikos švietimo ministerijos iniciatyva buvo renkamas visas Lietuvos žemės vardynas. Vietovardžiai iš visų miestų, miestelių, bažnytkaimių, kaimų, vienkiemių, dvarų buvo surašomi į minėtos ministerijos išsiuntinėtą anketą, kurias užpildydavo pradžios mokyklų mokytojai, surinkę informaciją iš vietinių gyventojų.² Anketų duomenis dar papildė tarpukariu veikusios Pavardžių ir vietovardžių komisijos sudarytoje negyvenamųjų vietų vardų kartotekoje rasti vandenvardžiai.

Iš Šeduvos valsčiaus anketų ir kartotekos užrašyti net 187 vandenvardžiai: 13 ežerų bei jų dalių vardų ir net 174 upių, upelių, šaltinių, griovių ar jų dalių vardai. Anketų duomenys rinkti 1935 m. Vietinius gyventojus apklausė ir vandenvardžius surinko pradžios mokyklų mokytojai: Šileikonių – Juozas Žemaitis, Užuožerių – Vladas Plungė, Prastavonių – Paulina Lukoševičienė, Pakalniškių – Bronė Grigaitytė, Puīpių – Antanas Žitkevičius, Vaižgų – Vincė Šapokienė (Ignatavičiūtė), Vėriškių – Palma Bundzienė, Sidabravo – Motiejus Gasilionis, Sliėkių – Viktoras Kuncė, Pāvartyčių – Anelė Baltrušaitienė (Kepenytė), Areiškių – Liucija Leščiuskienė, Šeduvos Nr. 1 – Ipolitas Ūdras. Šalia vandenvardžių dažnai nurodyta daug papildomos informacijos – aprašyta, pro kokias gyvenamas vietas upė, upelis ar griovys teka, iš kur išteka, į ką įteka, nurodyta, šalia kokių gyvenviečių yra išsidėstę ežerai, apibūdintas upių, upelių, griovių ilgis ir plotis, ežerų plotas, pastebima, ar vandens objektai vasarą išdžiūsta, ar yra nuolatiniai, ir pan. Žinoma, tuometės geografinės pastabos gali būti ne visai tikslios dabarties požiūriu, nes geografinė padėtis per daugelį dešimtmečių galėjo kiek pakisti, tačiau norint išlaikyti to meto autentiškumą minėta informacija taip pat pateikiama.

Gerai ir stropiai surinkti tarpukario duomenys leidžia apžvelgti autentiškų Šeduvos valsčiaus vandenvardžių visumą, panagrinėti juos keliais kalbiniais požiūriais.

Daugelis Lietuvos, tarp jų ir Šeduvos, vandenvardžių detalčiai išnagrinėti Aleksandro Vanago darbuose, kuriuose tirta šių vietovardžių daryba, kilmė ir semantika.³ Kai kurių Šeduvos ežerų vardų darybą ir kilmę aiškino Bronys Savukynas⁴, vienas kitas vandenvardis paminėtas ir kitų lietuvių

Straipsnis „Versmės“ leidykla įteiktas 2013 03 27, serijos „Lietuvos valsčiai“ Lietuvos lokaliųjų tyrimų mokslo darbų komisijos įvertintas 2015 08 06, pirmą kartą paskelbtas 2016 12 30 elektroninio serialinio leidinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai“, ISSN 2029–0799 visateksteje svetainėje www.llt.lt. Straipsnio kodas elektroniniame serialiniame leidinyje yra LLT:2016-48/32-295/LI.

¹ Lietuvių toponimikoje egzistuoja dvi termino *vandenvardis* sąvokos. Smauresne prasme – tai upių, upelių (griovių, šaltinių), ežerų ir šių vietų dalių vardai, platesne – visų vandens objektų vardai (plačiau žr. Bilkis L. Lietuvių helonimai: termino teikimas, sąvoka, vieta toponiminėje sistemoje, *Lituanistica* 1(29), 1997, p. 35–57).

² Anketos saugomos Lietuvių kalbos instituto Vardyno skyriaus archyve.

³ Žr. Vanagas A. *Lietuvos TSR hidronimų daryba*, Vilnius, 1970; *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*, Vilnius, 1981; Lietuvių hidronimų semantika, *Lietuvių kalbotyros klausimai* 21, 1981, p. 4–153.

⁴ Žr. Savukynas B. Ežerų vardai, *Lietuvių kalbotyros klausimai* 3, 1960, p. 289–300; Ežerų vardai, *Lietuvių kalbotyros klausimai* 4, 1961, p. 219–226; Ežerų vardai, *Lietuvių kalbotyros klausimai* 5, 1962, p. 191–198; Ežerų vardai, *Lietuvių kalbotyros klausimai* 8, 1966, p. 183–194.

onomastų veikaluose. Tačiau dalis Šeduvos vandenvardžių, ypač upelių, šaltinių, griovių, vandens objektų dalių vardų, visai nepublikuoti ir netirti.

Atsižvelgiant į tyrimų padėtį, galima suformuluoti tokius šio straipsnio tikslus: darybos, kilmės ir semantikos (motyvacijos) požiūriu ištirti Šeduvos vandenvardžius, apžvelgti ir įvertinti jau esančius šio pobūdžio tyrimus, pateikti naujų kilmės hipotezių, atsižvelgiant į visų Lietuvos vandenvardžių darybos, kilmės ir semantikos polinkius, išryškinti Šeduvos vandens objektų vardų ypatumus (panašumus ir skirtumus).

I. Kilmė

Pagal kilmės pobūdį pirmiausia išskirtini seniausio, indoeuropietiškojo, sluoksniu vandenvardžiai. Jų kilmei paaiškinti pasitelktini kitų indoeuropiečių kalbų duomenys. Toks gali būti vienas Šeduvos valsčiaus upėvardis.

Kiršinas, Kiršinas. Upelis, tekantis skersai Ałksniupių kaimo. Įteka į Úosupį, vasarą išdžiūsta. Upėvardis sietinas su lietuvių vandenvardžiais *Kiršn-ó-upis* up. Pln, *Kirš- Valkis* up. Vdk, *Kirkšnóvé* up. Btg ir kt. Visi jie sietini su prūsų *kirsnan* 'juodas', indoeuropiečių *kršná-* 'juodas, tamsus'.⁵

Kitų vandenvardžių kilmę galima paaiškinti lietuvių kalbos duomenimis.

Ākmenas. Upelis, tekantis Baukų kaimo pietrytine puse, įtekantis į Rāvo gālo griovį. Vardas kilęs iš liet. *akmuo*, *ākmenas* 'kieta uoliena arba jos atskiras gabalas'.⁶

Āłksniupis, Āłksniupis. Upelis, ištekantis iš Baukų kaimo laukų. Teka per Āłksniupių kaimą, Naujāsodžio kaimo pietų puse, įteka į Šaką rytuose nuo Naujāsodžio. Vasarą išdžiūsta, pavasarį patvinsta. Upėvardis kildinamas iš liet. *āłksnis* 'beržinių šeimos medis (*Alnus*)'⁷ ir *ūpė*; kita vertus, esant kirčiavimo variantui *Āłksniupis*, galima kilmė iš liet. *āłksna* 'alksnių priaugusi vieta, alksnynas; bala, klonis, slėnis'.

Āłkupis. Upelis, ištekantis iš Šniukónių kaimo. Teka per Pakalniškių kaimo vidurį, įteka į Daugývenę iš kairės pusės. Vardas kilęs iš liet. *alkà* 'balokšnis, tvenkinys', *āłkas* 'medžiais apaugęs kalnelis; senovės lietuvių šventovė, alka' ir *ūpė*.

Arimáičių ēžeras. Ežeras Arimáičių dvare. Vardas kilęs iš dvaro ir kaimo vardo *Arimáičiai* ir iš liet. *ēžeras*.

Aūkštežių upėlis. Upelis Šeduvės mieste, išteka iš Aūkštežių balos, įteka į Vakóniškį. Vasarą išdžiūsta. Upėvardis kilo iš balos (iš kurios upelis išteka) vardo *Aūkštežiai* ir iš liet. *upėlis*.

Āžagis, Āžagýs. Upelis, ištekantis iš Šklāgų kaimo. Teka per Āłksniupių, Šileikónių kaimus, įteka į Šaką. Vardas sietinas su liet. *ežegýs* (tarm. *ažagýs*) 'pūgžlys (*Acerina cernua*)'.

Bárskelis. Upelis, tekantis į šiaurę nuo Arimáičių dvaro, įtekantis į Paežerių ežerą. Upėvardis sietinas su liet. *barskėti* 'tarškėti'.

Bauksienis. Upelis Naujāsodžio kaime. Prasideda Baukų kaime, Kapūbalėje, teka Naujāsodžio pietų puse, įteka į Āłksniupį. Vardas kilo iš kaimo vardo *Baukaĩ* ir iš liet. *siena* 'ežia, riba', t. y. upelis, tekantis Baukų kaimo riba.

Bēbrujis. Upelis, ištekantis iš Línkaičių miško, tekantis per Bebrųjį kai-

⁵ Vanagas A. *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*, Vilnius, 1981, p. 158, 157.

⁶ Dėl lietuvių kalbos bendrinių žodžių ir jų reikšmių žr. *Lietuvių kalbos žodynas* (t. I–XX, 1941–2002): *elektroninis variantas* / redaktorių kolegija: Gertrūda Naktinienė (vyr. redaktorė), Jonas Paulauskas, Ritutė Petrokienė, Vytautas Vitkauskas, Jolanta Zabarskaitė, Vilnius, 2005, www.lkz.lt.

⁷ Vanagas A. *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*, Vilnius, 1981, p. 39.

mo laukus į Bežžę. Upėvardis atsiradęs iš liet. *bēbras* 'toks graužikų būrio brangiakailis žvėrelis (Castor fiber)'.

Bīdzelis, Bįzdelis. Upelis, tekantis per Júodžemio viensėdį. Atiteka iš Baisógalos valsčiaus, teka per Vaídulonių kaimą, įteka į Daugývenę. Vardas siejamas su liet. *bįzdinti* 'striukinti, trumpinti, ankštinti (drabuži)', *bįzdė* 'trumpas švarkas'⁸, tačiau esant variantams su *bįzd-* ir *bįzd-*, įtikimiau sieti su liet. *bįzdėnti* 'pamažu bėgti, bįzenti, bįznoti', *bįzđinti* 'eiti (ppr. lėtai), bįzđinti, styrinti', *bįzđoti* 'gulėti tinginiaujant, tursoti'.

Brāvaras. Arimáičių ežero dalis Arimáičių dvare, prie parko. Vandenvardis atsiradęs iš liet. *brāvaras* 'spirito ar alaus darykla'.

Brāzio upėlis. Upelis Bebrujėlių kaime. Teka (tik pavasari) išilgai kaimo iš rytų į vakarus palei valdišką mišką, įteka į Bežžę. Upėvardis kilęs iš avd. *Brazýs* ir liet. *upėlis*.

Būrvalakas. Griovys, tekantis per Šileikónių kaimą, Vidūgirio miško pietų pusėje, 500 m ilgio. Vardas kilęs iš liet. *būrvalakas* 'plika kalvelė, prasta pieva; supiltas žemės pylimas'.

Cidābrupis, Sidābrupis. Upelis Liaudiškių kaime. Įteka į Kūteną, vasarą išdžiūsta. **Cidābrupis, Sidābrupis.** Upelis, tekantis 1,25 km į šiaurę nuo Pakalniškių kaimo, įtekantis į Daugývenę iš kairės pusės. Upėvardžiai kildintini iš liet. *cidābras, sidābras* 'brangusis, nerūdijantis baltas metalas'.

Degėsupis. Upelis, atitekantis iš Línkaičių miško, tekantis per Gimbólalos kaimo laukus, įtekantis į Bežžę. Vardas kilo iš liet. *degėse* 'išdegusi pelkės ar miško vieta' ir *ùpė*.

Didýsis rāvas. Griovys, tekantis Šeduvós mieste, įtekantis į Daugývenę už Raudóndvario. Vardas kilęs iš įvardžiutinės bdv. formos *didýsis*, plg. *dįdis, dįdelis* 'žymus savo apimtimi, stambus', ir iš liet. *rāvas* 'griovys; mažas upelis'.

Dubýsa, Dubysėlė. Upelis, atitekantis iš Eglinės miško. Teka Žybartų kaimo pietų puse, per Krūpiškio, Nemaniūnų, Maldžiūnų, Tirkšliónių, Jomantónių, Pádubysio kaimus, įteka į Daugývenę. Upėvardis *Dubýsa* sietinas su liet. *dubùs* 'įdubęs, įduobtas, gilus; duobėtas, duburiuotas', *dùbti* 'darytis dubiam, rasti įdubai, linkti'. Variantas *Dubysėlė* greičiausiai kilęs iš kitos, didesnės, upės vardo *Dubýsa*.

Dubysėlė. Griovys Birūtės kaime, prasidedantis Lieknėlio dirvoje, tekantis per Amálijos pievą, įtekantis į Amálijos mišką. Vardas kilęs iš upės vardo *Dubýsa*.

Dubulėlis. Upelis Pakalniškių kaime. Prasideda vakariniame Dubulbalės gale, įteka į Daugývenę iš dešinės pusės. **Dubulėlis.** Upelis Raginėnų kaime, įtekantis į Dubùlį. Vardai kilę iš upelio vardo *Dubùlis*.

Dubūlgalis. Upelis, prasidedantis Šeduvós mokyklos lauke. Teka Baukų kaimo pietine puse, įteka į Dubùlio upelį. Vasarą išdžiūsta. **Dubūlgalis.** Upelis Raginėnų kaime, įtekantis į Daugývenę iš kairės pusės. Vardai kilo iš upelio vardo *Dubùlis* ir iš liet. *gālas* 'vieta, kur baigiasi koks ilgesnis daiktas; daikto kraštinė dalis (pradžia, pabaiga)'.

Dubùlis. Upelis, prasidedantis Šeduvós mokyklos lauke. Teka per Baukų kaimą, Raginėnų kaimo pietrytine puse, Šniukónių (Šnikónių) kaimo pietų puse, įteka į Daugývenę iš kairės pusės.

Vasarą išdžiūsta, pavasari patvinsta. ⁸ *Ten pat*, p. 66.

Upėvardis sietinas su liet. *dubùs* 'įdubęs, įduobtas, gilus; duobėtas, duburiuotas', *dūbti* 'darytis dubiam, rasti įdubai, linkti'.

Ėgliškis, Ėgliškis. Upelis Kaulėliškių kaime. Išteka iš Pakutenių ir Vaidulonių kaimų balų, įteka į Kūteną iš kairės pusės. Vardai kildintini iš liet. *ėglė* 'visada žaliuojantis spygliuotis medis su tankiomis šakomis, sudarančiomis kūgio formos vainiką (*Picea*)', *ėglis*, *ėglys* 'kadagys (*Juniperus communis*)'.

Ėžerbalė, Vaīdulonių ežeras. Ežeras Vaīdulonių, Vėriškių kaimuose. Baigiantis užakti, yra keletas kiaurų vietų. Dabar sausinamas, vanduo nuleidžiamas į Daugỹvenę. **Ežerėlė, Ežėrka.** Upė, prasidedanti Arimāičių dvare. Išteka iš Arimāičių ežero, teka Pāežerių kaimo vakarų puse, į rytus nuo Raubū dvaro, skiria Pāežerių ir Užúožerių kaimus, teka Užúožerių dvaro rytų puse, Žardėlių ir Mārgių kaimų riba. **Ežerėlis.** Užslinkęs ežerėlis 1,5 km nuo Pakalniškių kaimo į pietus. Yra du duburiai, kurių dugno nepasiekia su kartimis, ežero plotas 25 a. **Ėžero griōvis, Šilėlė.** Upelis Kaulėliškių kaime. Išteka iš Vaīdulonių ežero, įteka į Daugỹvenę iš kairės pusės. **Ėžero rāvas.** Griovys Pāežerių kaime, prasideda nuo vieškelio Pāežeriai–Kurkliai, Bugailišchio sklype, įteka į Pāežerių ežerą. Vandenvardžiai (jų pirmieji dėmenys) atsirado iš liet. *ežeras* 'pastoviai pripildyta vandens natūrali loma', o antrieji dėmenys kildintini atitinkamai iš liet. *balà* 'klampi vieta, dažniausiai su stovinčiu joje vandeniui, pelkė, raistas; klanas, valka', *griōvis* 'griovys', *rāvas* 'griovys; mažas upelis'.

Gaidžupis. Upelis Naujāsodžio kaime. Išteka iš Kirkilės balos, teka pietų puse, įteka į Ālksniupį. Vardas kildintinas iš liet. *gaidys* 'naminis paukštis, vištų patinas (*Gallus gallinaceus*)' ir *ūpė*.

Gylėlė. Daugỹvenės duburys 200 m nuo Pakalniškių pradžios mokyklos. Vandenvardis kilęs iš liet. *gylė*, *gylė* 'giluma, gilioji ežero ar upės vieta'.

Giūntaris. Upelis Šeduvės mieste. Įteka į Niāuduvą ties miesto kapais. Upėvardis sietinas su liet. *giūntaras* 'suakmenėję sakai, išplaunami jūros arba iškasami iš žemių (*glaesum*)'.

Greītupelis. Upelis Baukū kaime. Išteka iš Kapūbalės balos, teka pietrytine puse, netoli kelio Šnikōniai–Baukaī. Įteka į Dubūlio upelį, vasarą išdžiūsta. Vandenvardis kilo iš liet. *greītas* 'spartus bėgti, lėkti, skristi, eiti' ir *upėlis*.

Guūmbupis. Upelis Reginėnų kaime. Įteka į Daugỹvenę iš kairės pusės. Vardo pirmasis sandas sietinas su liet. *guūmbas* 'medžio (augalo) antauga, sustorėjimas kurioj vietoj, surietėjimas; koks pasipūtimas', *guūmbti* 'augti, didėti, darytis gumbui'. Antrasis sandas kilęs iš liet. *ūpė*.

Īšnara. Upelis Dargūžių kaime. Išteka iš Īšnaros balos, vasarą išdžiūsta. Vardas sietinas su liet. *īšnara* 'koks iširęs, išsinarstęs daiktas'.

Īstakis. Upelis Šeduvės miesto šiaurėje, ištekantis iš Reginėnbalės. Upelio vardas kilęs iš liet. *īstakis* 'iš upelio ar balos ištekantis upeliukas; griovys vandeniui nubėgti'.

Júodlieknis. Upelis, ištekantis iš Šarkabalės Radvilonių miške, įtekantis į Ūosupį. **Júodupis.** Upelis, prasidedantis Šklāgū miške. Teka per Aldōniškio kaimą, Júodupių kaimo vakarų puse, Šileikōnių kaimo Pūkinės lauke įteka į Āžagį. Sausais metais išdžiūsta. Abiejų upelių vardų pirmieji sandai kilę iš liet. *júodas* 'anglies spalvos, tamsus'. Antrieji sandai atitinkamai kildintini iš liet. *líeknas*, *liėknas* 'lanka,

įlinkimas, dauba; šlapia, klampi pieva, pelkė, bala, liūnas; šlapia vieta, apaugusi krūmais ir skurdžiais medžiais, raistas' ir *ùpė*.

Juodoji gylė. Giluma Daugyvenėje, Raginėnų kaime, ties pušynu, 4 m gylio. Vardas atsiradęs iš liet. įvardžiuotinės bdv. formos *juodóji* < *júodas*, -à ir iš liet. *gylė*, *gylė* 'giluma, gilioji ežero ar upės vieta'.

Kamšėlė. Upelis Veliškiemio kaime, nuo Kūrio upelio į rytus. Vardas kilęs iš liet. *kamšà* 'perkolas, persėda (upėje)'.

Kāpupė. Upelis, prasidedantis Šeduvės miesto lauke. Teka Baukų kaimo pietrytinė puse, toliau – valdišku Šnikonių mišku, per Pakalniškių, Raginėnų kaimus. Įteka į Daugyvenę iš kairės pusės. Upelio vardas atsiradęs iš liet. *kapai* 'vieta, kur laidojami žmonės' ir *ùpė*.

Karčiāmetis. Upelis, ištekančias iš Radiškių miško, tekantis per Vaižgų kaimo laukus, įtekantis į Kūrį. Manoma, kad upėvardis sutrumpėjęs iš **Karčēmā-vietis* > **Karčiāmvietis* (dial. *Karčiāmvietis*) > *Karčiāmetis* ir kilęs iš liet. *karčēmà* 'smuklė' ir *vietà* ('karčemos vieta').⁹ Toks kilmės aiškinimas kelia ir šiokių tokių abejonių fonetiniu bei semantiniu požiūriu: neaiškios nurodytų fonetinių pakitimų priežastys, o tokia motyvacija ('karčemos vieta') labiau tiktų žemėvardžiams ar gyvenamųjų vietų vardams, bet ne vandenvardžiams. Todėl įmanoma kitokia šio upelio vardo kilmė: iš liet. *kārtis* 'ilgas plonas medis, virptis, šatra', *karčius* 'kelmas, keras' ir iš *mėsti* (*mėta*, *mėtė*) 'sviesti tolyn, aukštyn, žemyn; pašalinti, nebelaikyti (nereikalingą, netinkamą); leisti, gramzdinti į vandenį (tinklą, meškere, inkarą)'. Motyvacijos požiūriu, tai būtų upelis, į kurį metamos, nardinamos kartys ar kelmai.

Kārtuvių brastà. Sekluma Daugyvenėje, Raginėnų kaime, ties pušynu. Vardas kildintinas iš liet. *kārtuovės* 'du stulpai su skersiniu viršų pakabinti ant virvės nuteistiesiems mirti pakariant' ir *brastà* 'negili upės vieta, per kur galima perbristi, pervažiuoti'.

Kelmūjtė. Griovys Užuožerių kaime. Išteka iš Kelmūtės balos, teka per Užuožerių dvarą, įteka į Ežerką. Vandenvardis kilęs iš liet. *kelmūjtė* 'kelmynė, kelmynas'.

Keturkójis. Upelis Dūkšų viensėdyje. Teka vakarine puse. Vardas kilęs iš liet. *keturkójis* 'kas su keturiomis kojomis'.

Kiaūlupis. Upelis, ištekančias iš Litkūnų kaimo laukų. Teka per Raginėnų kaimą, įteka į Daugyvenę iš kairės pusės. Vandenvardis kildintinas iš liet. *kiaūlė* 'naminis gyvulys, auginamas mėšai, riebalams (*Sus domesticus*)' ir *ùpė*.

Kraūjupis. Griovys, ištekančias iš Džiugónių kaimo Šilios balos Leono Razgaičio sklype. Įteka į Kiršinę. Vardas kilo iš liet. *kraūjas* ir *ùpė*.

Kriāukė, Kriāukėnė, Kriāukėnka. Upelis, ištekančias iš Gražiónių kaimo laukų. Teka per Kriāukėnų kaimą, į pietus nuo Raubų dvaro, įteka į Ežerką Raubų lauke. Vardas sietinas su liet. *kriāukti* 'krenkšti', *kriāuka* 'kas sudžiūvęs, nusibaigęs', *kriāukalas* 'sudžiūvęs ar sušalęs purvo luitas, grumstas'.

Krimzlūjtė, Krimslūjtė. Griovys Pakalniškių kaime, apie 300 m nuo kaimo į pietus. Įteka į Daugyvenę iš dešinės pusės. Vardas sietinas su liet. *krimzlė*, **krimslē* 'sausgyslė'.

Kumelūjnė. Duburys Daugyvenėje, _____
200 m nuo Pakalniškių pradžios mo- ⁹ *Ten pat*, p. 147.

kyklos į pietus. Vandenvardis atsirado iš liet. *kumelỹs* ‘paaugęs arklys; eržilas’, *kumėlė* ‘naminis darbinis gyvulus – patelė (*Equa*)’.

Kúris, Kūrỹs, Kurėlis. Perkastas upelis Rokónių (Rukónių) kaime. Teka kaimo šiaurine puse, Veliškiemio kaimo pietų puse, įteka į Vardùkšnę Rokónių (Rukónių) kaime, Jono Kriščiūno žemėje. Upėvardžiai sietini su liet. *kùrti* (*kùria, kùrė*) ‘greitai bėgti, eiti, dumti’.

Kùtena, Kutenà. Upelis, ištekantis iš Piepālių ežero. Teka per Pakapės, Mikónių, Pakuteniū, Kaulėliškių kaimų laukus, įteka į Daugývenę. Upėvardis sietinas su liet. *kùsti* (*kuñta, kùto*) ‘stiprėti, augti, tarpti’, *kùtinti* ‘daryti, kad atkustų, atsigautų’.

Lañkupelis. Upelis Šniukónių kaime. Teka per kaimo vidurį, įteka į Rāvo gālą. Vardas kildintinas iš liet. *lankà* ‘didelė lygi pieva, dažniausiai prie upės, potvynio metu užliejama vandens’ ir *upėlis*.

Lieknėlių rāvas. Griovys Pāžerių kaime. Išteka iš Narbóbalės, teka per Lieknėlių balą, įteka į Ežėrką. Vandenvardis kilęs iš balos (per kurią griovys teka) vardo *Lieknėliai* ir iš liet. *rāvas* ‘griovys; mažas upelis’.

Liepėlė. Arimáičių ežero dalis Arimáičių dvaro šiaurės rytų pusėje. Vardas kildintinas iš liet. *líepa* ‘karpytais lapais medis medingais žiedais ir plačiu vainiku (*Tilia*)’.

Liúngalis. Pāžerių ežero dalis (galas) Pāžerių kaime, 1 ha ploto. Hidronimas atsiradęs iš liet. *liúnas* ‘linkstanti samanų pluta pelkėje, prie pelkėjančių ežerų ar upių’ ir *gālas* ‘vieta, kur baigiasi koks ilgesnis daiktas; daikto kraštinė dalis (pradžia, pabaiga)’.

Lùkšabalė. Upelis, ištekantis iš Klebōniškių kaimo laukų, teka per Girėlės, Būrbiškio dvarus, įteka į Prūdą. Vandenvardžio pirmasis sandas galbūt kilęs iš liet. *lùkšis* ‘vėdryninių šeimos augalas, pelkinė puriena (*Caltha palustris*)’, kita vertus, galima jo asmenvardinė kilmė, plg. pvd. *Lukšà, Lùkšas*¹⁰. Antrasis sandas kilo iš liet. *balà*.

Lūžupėlis. Upelis Pāžerių kaime. Teka smarkiai palijus, pavasarį ir rudenį kaimo rytų puse per Jonaičio ir Vasiliausko sklypus, įteka į Kelmýnės balą. Upėvardis kilęs iš kito upelio vardo *Lúžupis*.

Lúžupis. Upelis, ištekantis iš Sėdingalių Pāžerių kaime. Teka smarkiai palijus, pavasarį ir rudenį šalia Pāvartyčių kaimo laukų, įteka į Niáuduvą Senulio sklype. Vardo pirmasis sandas sietinas su liet. *lúžti* ‘nuo lenkimo, spaudimo, smūgio trūkti į dalis; eizėti, plyšti; staiga keisti kryptį’, *lūžà* ‘miško išvartos, susikraigojęs tankumynas (medžių, javų), lūžtvė’; antrasis sandas kilo iš liet. *ùpė*.

Małdžiupis. Upelis, ištekantis iš Radvilónių miško, tekantis per Radvilónių kaimo laukus į Šaką. Vandenvardžio pirmasis sandas greičiausiai kilęs iš liet. *małdas* ‘viksvinių šeimos augalas (*Scirpus*)’, kita vertus, gali būti asmenvardinės kilmės, plg. pvd. *Małdžius*¹¹. Antrasis sandas kilo iš liet. *ùpė*.

Martynáičio upėlis. Upelis Baukū kaime. Išteka iš Kapūbalės balos, teka kaimo šiaurės rytų puse, įteka į Lañkupelį. Vardas atsirado iš avd. *Martynáitis*¹² ir iš liet. *upėlis*.

Maudyklà. Pāžerių ežero dalis Pāžerių kaimo šiaurės rytuose. Vardas kilo tiesiog iš liet. *maudyklà* ‘maudymosi vieta’.

¹⁰ *Lietuvių pavardžių žodynas*, Vilnius, 1989, t. 2, p. 115.

¹¹ *Ten pat*, p. 144.

¹² *Ten pat*, p. 167.

Mėškupis. Upelis Baukū kaime. Išteka iš Sėdimbalių balos, teka kaimo rytų puse, įteka į Ąkmeno upelį. **Mėškupis.** Upelis, tekantis į šiaurę nuo Raubū dvaro, įtekantis į Ežerką Raubū miške. Upėvardžiai kilo iš liet. *meškà* 'lokys' ir *ùpė*.

Niauduvėlė. Upelis Pāžerių kaime. Teka netoli Niáuduvos, Jono Grigaliūno sklype, palijus, pavasarį ir rudenį. Vardas kildintinas iš didesnės upės vardo *Niáuduva*.

Pādeglė. Upelis, ištekantis iš Viesvilės kaimo laukų. Teka per Būtėnų kaimą, Jono Noreikos sklypą, Džiugónių kaimą, įteka į Kiršina. Upėvardis kilęs iš liet. **deglė*, plg. *dėglė* 'gili, klampī vieta pelkėje'.

Padubysjys. Griovys Rokónių (Rukónių) dvaro lauke, 1 km ilgio. Vandenvardis kilęs iš upės vardo *Dubyslė*.

Pāžerių ežeras, Pāžerių ežeras, Pūsžirnis, Rainis, Užúožerių ežeras, Žirnis. Ežeras Pāžerių, Užúožerių kaimuose. Ežero vardai kilę iš kaimo vardo *Pāžeriai* ir iš liet. *ežeras*.

Pagužė. Upelis, ištekantis iš Kurkláičių kaimo laukų, tekantis per Vaižgū kaimo laukus, įtekantis į Markūkuri. Vardas kildinamas iš kito spėjamai buvusio vietovardžio **Pagužė*¹³, tačiau tokio toponimo realiai nesant, labiau tikėtina, kad kilęs iš avd. *Gūžas, Gužjys*.¹⁴ Tai būtų per žmogaus, pavarde Gužas, Gužys, žemę tekantis upelis ar pan.

Pandenjys, Pāndenis. Upelis, tekantis 0,5 km į pietvakarius nuo Pakalniškių kaimo. Išteka iš Pandenbalės pietvakarių kryptimi, įteka į Ałkupį iš kairės pusės. Vandenvardžiai greičiausiai sutrumpėję iš **Pavandenjys, *Pavandenis* ir kilę iš liet. *pavandenjys, pāvandenis* 'vieta prie vandens (upės, ežero, marių ...); potvynis, palaidinys; srovė'.

Pāspitris. Upelis Puīpių kaime. Teka iš Lankėlės pievos į Velzių ežerą. Vardas kildinamas iš avd. *Spitris, Spitrjys*¹⁵, tačiau tokia pavardė žinoma tik pietų Lietuvoje, todėl galbūt sietinas su liet. *paspitrjys* 'gana spitras, neprimatantis', dėl semantikos plg. upėvardį *Āklė* Krš.

Pavardukšnys, Vardukšnė. Upelis, ištekantis iš Vardukšnių kaimo lauko *Vardukšnė*. Teka per Džiugónių, Daukantū kaimų laukus, įteka į Kiršina. Upėvardis kilo iš lauko, per kurį upelis teka, vardo *Vardukšnė*.

Pāverdenis. Šaltinis Gimbólalos kaimo laukuose. Vardas kilęs iš liet. *verdėnė* 'versmė, šaltinis'.

Petriėnės upėlis. Upelis Bebrujėlių kaime. Teka tik pavasarį išilgai kaimo palei Bebrūjų kaimo lauką, įteka į Bežę. Vardas kilęs iš avd. *Petriėnė* ir iš liet. *upėlis*.

Pyrāgupis. Upelis, ištekantis iš Veliākiemio kaimo laukų, tekantis per Pakalniškių kaimo laukus, įtekantis į Daugývenę. **Pyrāgupis.** Griovys Pakalniškių kaime. Teka 1 km atstumu į rytus nuo kaimo, baigiasi Aldrūbalės pelkėje. Vandenvardžių pirmieji sandai galbūt kildintini iš liet. *pyrāgas* 'smulkių, ppr. kvietinių, miltų kepinys; geras gyvenimas, gerumas', kita vertus, neatmestina kilmės iš avd. *Pyrāgas, Pyrāgis, Pyrāgius*¹⁶ galimybė. Antrieji sandai atsiradę iš liet. *ùpė*.

¹³Vanagas A. *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*, Vilnius, 1981, p. 238.

¹⁴Lietuvių pavardžių žodynas, Vilnius, 1989, t. 2, p. 751, 752.

¹⁵Vanagas A. *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*, Vilnius, 1981, p. 247.

¹⁶Lietuvių pavardžių žodynas, Vilnius, 1989, t. 2, p. 462.

Plīkupelis. Upelis Naujāsodžio kaime. Teka vakarų puse, įteka į Ūosupį ties Aļksniupių kaimu, vasarą išdžiūsta, pavasarį patvinsta. **Plīkupelis.** Upelis į pietryčius nuo Pakalniškių kaimo, įteka į Daugývenę. Upėvardžiai kilę iš liet. *plīkas* ‘neturintis natūralios dangos (plaukų, vilnų, plunksnų, augmenijos, lapų)’ ir *upēlis*.

Pōstupis. Upelis Daukantų kaime. Išteka iš Cigonbalės Džiugónių kaimo lauke, įteka į Vardūkšnę. Vardas atsiradęs iš *Spōstupis* (žr.), numetus žodžio pradžios s.

Pōškupis. Upelis Šeduvės mieste. Teka į vakarus nuo Aļksniupių kelio, įteka į Žemóperšos upelį. Vandenvardis atsiradęs iš avd. *Pōška, Poškà*¹⁷ ir iš liet. *ùpė*.

Prūdēlis. Upelis Dargūžių kaime. Išteka iš Bóbbalės balos, vasarą išdžiūsta. **Prūdēlis.** Upelis Velžių kaime. Išteka iš kaimo balos, įteka į Šiekštumą. **Prūdūpis.** Upelis 1 km atstumu į šiaurės rytus nuo Pakalniškių kaimo, prasidedantis Aldrūbalėje. **Prūdo upēlis.** Upelis, ištekančias iš Užúožerių kaimo laukų, tekantis per Riaubų kaimą, įtekantis į Ežerēlę. Vardai kilę iš liet. *prūdas* ‘tvenkinys’.

Prūdūpēlis. Upelis 0,5 km į rytus nuo Pakalniškių kaimo. Prasideda Prūdūpyje, įteka į Daugývenę, palijus patvinsta. Upėvardis atsiradęs iš kito upelio vardo *Prūdūpis*.

Puōdžiūpis. Upelis, ištekančias iš Radvilónių miško, įtekantis į mišką. Pirmasis vardo sandas galbūt kilo iš liet. *puōdžius* ‘puodų dirbėjas’, kita vertus, neatmestina kilmės iš avd. *Puōdžius*¹⁸ galimybė. Antrasis sandas atsiradęs iš liet. *ùpė*.

Pūsžirnis, Pāežerių ēžeras, Pāžerių ēžeras, Rainis, Užúožerių ēžeras, Žirnis. Ežeras Pāežerių, Užúožerių kaimuose. Vandenvardis kilęs iš liet. *pūsžirnis* ‘pusė žirnio’.

Raguvēlė. Šeduvės miesto kanalizacijos griovys. Kerta Kėdainių gatvę, įteka į Niáuduvą. Vardas kilo iš liet. *raguvà* ‘vandens išneštas griovys’.

Rainis, Pāežerių ēžeras, Pāžerių ēžeras, Pūsžirnis, Užúožerių ēžeras, Žirnis. Ežeras Pāežerių, Užúožerių kaimuose. Vandenvardis sietinas su liet. *ráinas, raínas* ‘ruožuotai margas, dryžas’.

Raišbalė. Upelis, ištekančias iš Užúožerių kaimo laukų, įtekantis į Ežerēlę. Upėvardis sutrumpėjęs iš **Raišbalė*, kuris iš liet. *raistas* ‘klampi vieta, apaugusi krūmais ar medžiais, pelkė, lieknas’ ir *balà*.

Ramýté. Griovys Pakalniškių kaime, 800 m į rytus nuo kaimo, įteka į Prūdūpį iš dešinės pusės. Vandenvardis kildintinas iš liet. *ramūs* ‘nejudantis ar vos judantis; nejudinamas’.

Raudónupelis. Upelis, ištekančias iš Radvilónių miško, tekantis per Šileikónių kaimo laukus, įtekantis į Dubysēlę. Vardas atsirado iš liet. *raudónas* ‘esantis vaivorykštės kraštinės šiltosios spalvos; įraudęs, rausvas’ ir *upēlis*.

Rāvo gālas. Griovys Baukų kaime. Išteka iš Ežerēlės pievos, teka kaimo šiaurės rytų puse, P. Plungės žemėje, baigiasi Bálnių markės pievoje. Vardas kilęs iš liet. *rāvas* ‘griovys; mažas upelis’ ir *gālas* ‘vieta, kur baigiasi koks ilgesnis daiktas; daikto kraštinė dalis (pradžia, pabaiga)’.

Rykštýnas. Upelis, tekantis per Aļksniupių kaimo laukus, įtekantis į Ūosupį. Upelio vardas atsiradęs iš liet. *rykštýnas* ‘įvairiais krūmais apaugusi vieta’, pļg. *rykštė, rykštė* ‘ilga, liauna medžio ar krūmo šakelė, vytis, žabas, virbas, vytinė’.

Ringužis. Upelis, tekantis iš šiaurės vakarų į pietryčius per Margavónių dvarą, Žiliónių kaimo šiaurine puse,

¹⁷Ten pat, p. 495.

¹⁸Ten pat, p. 534.

Baltosios kaimo viduriu, per Šeduvos miestą. Įteka į Vakoniškį už Lepšikalnio kalno. Vardas susijęs su liet. *ringė, ringė, riņgė* 'vingiuota linija, vingis', *riņgis, riņgis* 'vingiuota linija, vingis, ringė'.

Rūdymas. Upelis Velžių kaime. Įteka į Šiekštumą. Vandenvardis kilęs iš liet. *rūdymas* 'pelkė su rudu vandeniu, durpynas; turintis rūdžių, rūdinas vanduo'.

Rūdupė. Upelis Bebrūjų kaime. Teka nuo pietinio kaimo galo į Bežę tik sniegui tirpstant ir smarkiai palijus. Upėvardis atsiradęs iš liet. *rūdà* 'gamtinė mineralinė medžiaga, iš kurios gaunami metalai; prasta, pelkėta žemė su durpių priemaiša, rūdynė' ir *ùpė*.

Rūdūpis. Upelis Šeduvos mieste, į rytus nuo Vėriškių kelio, įteka į Vakoniškį. Vardas kildintinas iš liet. *rūdas* 'tamsiai geltonas' ir *ùpė*.

Senoji šakà. Upė, ištekanti iš Ežėrkos, tekanti per Radvilonių laukus, įtekanti į Šaką. Vardas kilęs iš liet. įvardžiutinės bdv. formos *senoji*, plg. *sėnas*, -à 'jau kuris laikas esantis, seniai atsiradęs, padarytas, išigyatas' ir iš liet. *šakà* 'nuo pagrindinės linijos atsišakojanti, kita kryptimi einanti kelio, upės, ežero, kalno dalis'.

Sidābrūpis. Upelis, ištekantis iš Vismantų kaimo laukų. Mārgių kaime Juozo Samkevičiaus sklype įteka į Ežėrką, vasarą išdžiūsta. Vardas kilęs iš liet. *sidābras* 'brangusis, nerūdijantis baltas metalas'.

Sìmano rāvas. Griovys Šeduvos miesto Vytauto gatvės gale, iškastas per slėnį. Įteka į Niāduvą. Vandenvardis kildintinas iš avd. *Sìmanas* ir iš liet. *rāvas* 'griovys; mažas upelis'.

Skardėlis, Skardėnis. Upelis Vaīdulonių kaime. Prasideda Ežėrkalnio pievose, vasarą išdžiūsta, įteka į Vaīdulonių ežerą (Ežėrbalę). Kitais duomenimis, prasideda Vėriškių kaime Sorbalio baloje. **Skaīrūpis.** Upelis Dāukšų viensėdyje. Teka šiaurine puse, įteka į Šārkbalę. **Skaīrūpis.** Upelis, ištekantis iš Dubūlio, įtekantis į Daugyvenę Raginėnų kaimo laukuose. Vandenvardžiai (pirmieji sandai) kilę iš liet. *skaīdis, skardys* 'status šlaitas, krantas, stati atkalnė'. Antrieji sandai kilo iš liet. *ùpė*.

Smālūpis, Smāliūpis. Upelis, tekantis Pāežerių kaimo šiaurės rytų puse, pakluonėmis, įtekantis į Ežėrką šiauriniame kaimo gale. Teką palijus. Upėvardžiai atsirado iš liet. *smalà* 'kaitinimu gaunama derva, degutas' ir *ùpė*.

Smardis. Upelis Kaulėliškių kaime. Išteka iš Kryžbalės, įteka į Daugyvenę prie Prastavonių kaimo. Vardas sietinas su liet. *smardinti, smārdinti* 'daryti smirdinti, dvokianti; leisti smarvę', *smardà* 'kas smardina', *smardūs* 'smirdintis, dvokus'.

Spynėlė. Upelis Vaīdulonių kaime. Teką per Butkaus, Bernoto laukus, įteka į Daugyvenę, vasarą išdžiūsta. Vandenvardis greičiausiai kilęs iš liet. *spynà* 'prietaisas užrakinti, užraktas; trobos rąstų sunėrimo vieta (be rąstų išsikišimų)'.

Spōstupis, Pōstupis. Upelis Daukantų kaime. Išteka iš Cigonbalės Džiugonių kaimo lauke, įteka į Vardūkšnę. Greičiausiai yra tarminė forma iš *Spāstupis*, kuri iš liet. *spāstai* 'įtaisas graužikams, žvėrimis, paukščiams gaudyti, žabangai, pinklės, slastai, kilpos' ir *ùpė*.

Sriaūtas. Upelis, tekantis per Vėriškių ir Vaīdulonių kaimus. Prasideda Sriautbalėje, įteka į Daugyvenę, vasarą išdžiūsta. Upėvardis kilęs iš liet. *sriaūtas* 'srauni tėkmė, srovė; nedidelis, vos sruvenantis upelis'.

Staciūnų Brastėlė. Upelis Puīpių kaime. Išteka iš Eglimbalės pievos, įteka į Júodvalkio pievą. Vardas atsiradęs iš avd. *Staciūnas*¹⁹ ir iš liet. *brastėlė* ← *brastà* ‘negili upės vieta, per kur galima perbristi, pervažiuoti’.

Stražvotiškė. Duburys Daugyvenėje, Raginėnų kaime, už Kartuvių brastos, ties pušynu, 4 m gylio. Vandenvardis greičiausiai perdirbtas iš **Straževčiškė* < **Straževičiškė*, kuris iš avd. *Straževičius*²⁰.

Strolupis. Upelis Pakalniškių kaime. Vakaruose susisiečia su Krimzlūyte, o rytuose – su Prūdupėliu. Pirmasis upėvardžio sandas greičiausiai kilęs iš liet. *strolia* ‘strazdas’, kita vertus, neatmestina asmenvardinės kilmės galimybė, pgl. pvd. *Strōlė, Strolė, Strolia, Strōlis, Stroljys*.²¹ Antrasis sandas kilo iš liet. *upė*.

Súodbalės rāvas. Griovys Šileikonių kaime. Išteka iš Súodbalės balos, įteka į Šāką. Vandenvardis kilęs iš balos (iš kurios griovys išteka) vardo *Súodbalė* ir iš liet. *rāvas* ‘griovys; mažas upelis’.

Svirnūpis, Svirnupis. Upelis Šeduvėlės kaime. Prasideda Vaitiekūnbalėje, teka 1 km atstumu nuo Pakalniškių pradžios mokyklos į pietus, įteka į Daugyvenę iš kairės pusės, vasarą išdžiūsta. Vandenvardis atsiradęs iš liet. *svirnas* ‘trobesys, kur pilami grūdai; didesnė klėtis’ ir *upė*.

Šakà. Upė, prasidedanti Radvilonių miške. Teka per Paežerių, Radvilonių, Šileikonių kaimus, Naujāsodžio kaimo šiaurės puse, Sliėkių kaimo pietų puse, įteka į Daugyvenę, sausą vasarą vietomis išdžiūsta. Upės vardas kilęs iš liet. *šakà* ‘nuo pagrindinės linijos atsišakojanti, kita kryptimi einanti kelio, upės, ežero, kalno dalis’.

Šaltinė. Upė, ištekanči iš Radvilonių dvaro pievų, įtekanči į Ežerėlę. **Šaltinis.** Upė, ištekanči iš Vėžaičių kaimo kalno, įtekanči į Paežerių (Žirnio, Pusžirnio) ežerą. **Šaltinis.** Upelis Kaulėliškių kaime. **Šaltinio upėlis.** Griovys Užuožerių dvare, šalia kelio į Arimaičių kaimą. Vardai kilo iš liet. *šaltinis* ‘iš žemės tekanti vandens versmė’.

Šakūgalis. Upelis Šileikonių kaime, Šakos upės pradžia prie Radvilonių dvaro žemės. Vandenvardis kildintinas iš upės vardo *Šakà* ir iš liet. *gālas* ‘vieta, kur baigiasi koks ilgesnis daiktas; daikto kraštinė dalis (pradžia, pabaiga)’.

Šėtėlė. Upė, ištekanči iš Vaĩdulonių ežero (Ežerbalės). Teka per Vaĩdulonių, Kaulėliškių kaimų laukus, įteka į Kūteną. Vardas sietinas su liet. *šėtóti* ‘smarkauti, siautėti; mėtytis, blaškytis; dūkti, šėlioti’.

Šiekštumas. Upelis Velžių kaime. Atiteka iš Puīpių kaimo, įteka į Arimaičių ežerą. Upėvardis sietinas su liet. *šiekštas, šiekšta* ‘žemėje ilgai gulėjęs ar vandenyje mirkstantis išvirtusio medžio kamienas su kelmu; išvirtęs medis, išvarta su kelmu’.

Šiekštumėlis. Upelis Puīpių kaime. Teka palei geležinkelį į Lankėlės pievą. Vardas kilęs iš kito upelio vardo *Šiekštumas*.

Šikšniškis. Upelis, ištekanči iš Januškonių kaimo laukų. Teka per Vaĩdulonių kaimą, įteka į Daugyvenę. Upelio vardas greičiausiai kilęs iš avd. *Šikšnà, Šikšnys, Šikšnius*.²²

Šilėlė, Ežero griovis. Upelis Kaulėliškių kaime. Išteka iš Vaĩdulonių ežero, įteka į Daugyvenę iš kairės pusės. Vandenvardis atsirado iš liet. *šilas* ‘smėlynuose augantis aukštų, tiesių spygliuočių (ppr. pušų) miškas’.

Šlāpupis. Upelis, ištekanči iš Mažuolių kaimo laukų, įtekanči į Dau-

¹⁹ *Ten pat*, p. 791.

²⁰ *Ten pat*, p. 832.

²¹ *Ten pat*, p. 840.

²² *Ten pat*, p. 924.

gỹvenę. Vardas kildintinas iš liet. *šlāpias*, *-iā* ‘skysčio (ppr. vandens) prisigėręs, sumirkęs’ ir *ūpė*.

Šulnėlis. Duburys Daugỹvenėje, 300 m į rytus nuo Pakalniškių kaimo. Hidronimas kilo iš liet. *šulnỹs* ‘šaltinis, versmė’.

Švātris, Švatrĩs. Upelis, tekantis per Pāvartyčių kaimo laukus, Kurklių kaimą, Arimāičių ežerą, Arimāičių dvaro laukus, įtekantis į Ežerėlę. Upėvardis sietinas su liet. *švatrinti* ‘ropoti, rėplioti’.

Telėdninko upėlis. Upelis Užúožerių dvare. Teka vakarų puse, prasideda Užúožerių dvaro miške, teka per Telėdninką (balą), įteka į Pāežerių ežerą. Upėvardis atsirado iš balos, per kurią upelis teka, vardo *Telėdninkas* ir iš liet. *upėlis*.

Tīpiko rāvas. Griovys Šeduvės mieste, už Žydkapių, įteka į Niāduvą. Pateikėjo teigimu, vandenvardis kilęs iš savininko Grybo pravardės *Tīpikas* ir iš liet. *rāvas* ‘griovys; mažas upelis’.

Ūosupis. Upelis, ištekantis iš Kiršino. Teka Alksniupių kaimo pietų puse ir Naujāsodžio kaimo vakarų puse, įteka į Šāką ties Šileikonių kaimo riba, vasarą išdžiūsta. **Ūosupis.** Upelis, ištekantis iš Aukštelkų kaimo laukų. Teka iš vakarų į rytus per Raubų dvarą, įteka į Ežerką Raubų miške. **Ūosupis.** Upelis, prasidedantis Žardėlių kaimo laukuose, tekantis per Dervelių, Žibartų kaimus, įtekantis į Dubỹsą, o kitais duomenimis – į Žilvičių upelį. Upelių vardai kilę iš liet. *úosis* ‘alyvmedinių šeimos medis su karpytais plunksnos pavidalo lapais ir kieta mediena (*Fraxinus*)’ ir *ūpė*.

Upėlis. Upelis Kurklių kaime, atitekančias nuo Velžių kaimo. **Upelis.** Upelis Pāvartyčių kaime. Išteka iš Girėlės balos, įteka į Vartyčių. Abu vardai kilo tiesiog iš liet. *upėlis* ‘maža upė’.

Ūpiaravis, Upėravis. Griovys Rokónių (Rukónių) kaime. Išteka iš Kúrio upelio kaimo laukų vakaruose, o rytuose vėl į jį įteka. **Ūpiašalis.** Upelis, tekantis Dáuksų viensėdžio rytų puse, Sliėkių kaimo šiaurės puse, įtekantis į Šāką Sliėkių kaimo vakarų gale. Vasarą išdžiūsta, pavasarį patvinsta. Upėvardžių pirmieji sandai kilę iš liet. *ūpė* ‘didelė, natūrali vandens tėkmė, srovė, tekanti sausumos paviršiumi savo pačios išgraužta vaga’, o antrieji – atitinkamai iš liet. *rāvas* ‘griovys; mažas upelis’ ir *šalis* ‘viena daikto pusis; šonas; šoninė dalis, pusė; kita pusė; vieta prie kieno nors šono, pašonė; vieta ar erdvė, esanti tolėliau nuo ko nors, nuošalė’.

Ūžtrauka. Gelmė Ežerkoje, į rytus nuo Užúožerių kaimo, I. Gelumbausko sklype. Vardas kilęs iš liet. *užtrāukti* ‘užkloti sluoksniu kieno paviršiu, uždengti, apvilkti’, plg. *trāukti* ‘dengiantis kuo mažėti, akti’.

Užúožerių ežeras, Pāežerių ežeras, Pāžerių ežeras, Pūsžirnis, Rainis, Žirnis. Ežeras Pāežerių, Užúožerių kaimuose. **Užúožerių upėlis.** Upelis, ištekantis iš Žydiškės balos Užúožerių kaime, tekantis per Rūpliškių viensėdį. Vardai atsirado iš kaimo vardo *Užúožeriai* ir atitinkamai iš liet. *ežeras*, *upėlis*.

Vabalỹnė. Duburys Daugỹvenėje, Raginėnų kaimo gale. Vardas kilęs iš liet. *vābalas* ‘vabzdys kietais antsparniais; bet koks vabzdys’.

Vaidūlis. Upelis Raginėnų kaime, įtekantis į Daugỹvenę iš kairės pusės. Vandenvardis kilo iš liet. *vaĩdas* ‘vaiduoklis, šmėkla, vaidalas’, *vaidūlis* ‘vaizduotės regima nesanti būtybė, šmėkla, baidyklė’.

Vakóniškis. Upelis, ištekančias iš Budrabalio ir tekančias per Šeduvės miesto laukus, Prastavónių kaime įtekančias į Daugỹvenę. Vardas greičiausiai kildintinas iš avd. **Vakónis*, plg. avd. *Barbara Wakonaycia* 1706 m.²³

Vardùkšnė, Pavardukšnỹs. Upelis, ištekančias iš Vardùkšnių kaimo lauko *Vardùkšnė*. Teka per Džiugónių, Daukantų kaimų laukus, įteka į Kiršina. Upėvardis, matyt, su balsių kaita šaknyje ir sietinas su liet. *virti, vėrda* 'kunkuliuoti nuo aukštos temperatūros (apie skystį ar skystą masę); kaisti, garuoti'.

Varlỹnė. Upelis Klebóniškių kaimo rytų pusėje, prie vieškelio Šeduvė–Panevėžys. Vardas kilęs iš liet. *varlỹnė* 'vieta, kur daug varlių'.

Vařnupis. Upelis Daukantų kaime. Išteka iš Šakalỹnės balos, įteka į Vardùkšnę. Upėvardis atsirado iš liet. *vārna* 'varnių šeimos paukštis pilkomis ir juodomis plunksnomis (*Corvus corone*)', *vařnas* 'varnių šeimos didelis juodas paukštis, kranklys, juodvarnis (*Corvus corax*)' ir *ùpė*.

Vartỹčia. Upelis, ištekančias iš Puĩpių kaimo. Teka Pāvartyčių kaimo rytine puse, per Šeduvės miestą, įteka į Niáduvą ties Šklágų kaimu. Upelio vardas sietinas su liet. *vartỹti, vařto, vařtė* 'daugelį, viską, visa griauti, ardyti; visus, daugelį rauti, plėšti, šalinti, kelti; visaip, į visas puses sukioti, sukalioti'.

Verdėnė. Upelis, tekančias Páežerių kaimo vakarų puse, prie Kurklių kaimo lauko. Įteka į Kurklių liūną, apie 1 km ilgio, labai įdubęs. **Verdėnė.** Šaltinis Pāvartyčių kaime, prie Vartyčios. Vandenvardžiai atsiradę tiesiog iš liet. *verdėnė* 'versmė, šaltinis'.

Viduřkio rāvas. Griovys Páežerių kaime, tekančias rytų puse. Vardas kildintinas iš liet. *viduřkis* 'vidurys, centras, vidurinė dalis' ir *rāvas* 'griovys; mažas upelis'.

Vinkšnupėlis, Vinkšnupelis. Upelis Raginėnų kaime. Įteka į Daugỹvenę iš kairės pusės. **Vinkšnupis.** Griovys, ištekančias iš Rokónių (Rukónių) kaimo laukų, tekančias per Daukantų kaimo laukus, įtekančias į Šakalỹnės balą. Vandenvardžiai kilę iš liet. *vinkšna* 'guobinių šeimos medis (*Ulmus*)' ir *upėlis, ùpė*.

Žaliupis. Upelis Aĩksniupių kaime. Prasideda Margibalėje, teka pro Šilkalnio kalną pietų puse, vietomis ir vasarą neišdžiūsta, įteka į Ážagį. Vardas kilęs iš liet. *žalias, -ià* 'viena iš pagrindinių spektro spalvų, esanti tarp geltonos ir žydros; tokios spalvos kaip žolė' ir *ùpė*.

Žandùgala. Upelis, ištekančias iš Kriáukėnų miško, įtekančias į Kriaukėnką. Pirmasis vardo sandas greičiausiai sietinas su liet. *žandas, žandai* 'veido dalis nuo nosies iki ausies, skruostas; šoninė kokio nors įrankio, padargo dalis, pusė', kita vertus, gali būti kilęs iš avd. **Žandas* ar pan., plg. pvd. *Žandáuskas, Žandauskas*²⁴. Antrasis sandas kildintinas iš liet. *gālas* 'vieta, kur baigiasi koks ilgesnis daiktas; daikto kraštinė dalis (pradžia, pabaiga)'.

Žařgelio rāvas. Griovys Puĩpių kaime. 200 m ilgio. Teka iš Vartyčios pievos į Júodvalchio pievą. Vardas, matyt, kilo iš avd. **Žařgelis*, dėl kurio plg. liet. *žařgalas* 'tarškalas; nerimtas žmogus', ir iš liet. *rāvas* 'griovys; mažas upelis'.

Žemópersa. Upelis, prasidedantis Šklágų miške. Teka per Šeduvės miestą, įteka į Niáduvą. Upėvardžio pirmasis sandas greičiausiai kilęs iš liet. *žėmė* 'viršutinis birus (ppr. dirbamas ar kitaip

²³ Istorinis avd. teikiamas iš Lietuvos kalbos instituto Vardyno skyriuje kaupiamos istorinių asmenvardžių kartotekos.

²⁴ *Lietuvių pavardžių žodynas*, Vilnius, 1989, t. 2, p. 1314.

naudojamas) mūsų planetos paviršiaus sluoksniš; sklypas, plotas, laukas, skirtas kokioms reikmėms; ariamas, dirbamas laukas, dirva', o antrasis sandas – iš liet. *perša* 'neužšalusi vieta lede, properša; šaltiniuota raisto vieta'.

Žilvỹčio upėlis, Žilvỹčių upėlis. Upelis Žybartų kaime. Prasideda Tarpūbalio ganykloje, teka kaimo rytų puse, įteka į Dubỹsą, vasarą išdžiūsta. Vandenvardis atsirado iš liet. *žilvĩtis, žilvỹtis* 'gluosninių šeimos medis, gluosnis (*Salix*); gluosninių šeimos krūmas, karklas (*Salix viminalis*)' ir *upėlis*.

Žirnis, Pāžerių ēžeras, Pāžerių ēžeras, Pūsžirnis, Rainis, Užuožerių ēžeras. Ežeras Pāžerių, Užuožerių kaimuose. Hidronimas kilęs iš liet. *žirnis* 'kultūrinis ankštinių šeimos augalas (*Pisum*)'.

Žvyrinėlė. Sekluma Daugỹvenėje, 400 m nuo Pakalniškių pradžios mokyklos. Upėvardis atsiradęs iš liet. *žvyrinė* 'vieta, kur daug žvyro'.

Žvỹrupis. Upelis ištektantis iš Pāvartyčių kaimo laukų, įtektantis į Niáuduva. Vardas kilo iš liet. *žvỹras* 'smėlio, žvirgždo ir gargždo mišinys; žemė, dirva, kurioje daug gargždo; žvirgždo akmenukas' ir *ùpė*.

Dar poros hidronimų kilmės raktas slypi ne lietuvių, o slavų kalbose.

Malbiščė. Griovys Šileikónių kaime, teka per Kazimiero Poznanskio žemę ir nuteka į Vidūgirio mišką. 300 m ilgio. Vardas sietinas su brus. *мольбища* 'pagonių meldimosi vieta'.²⁵

Spādas. Griovys, ištektantis iš Viesvilės miško, teka Viesvilės kaimo lauku, įteka į Pōstupį (Spōstupį). Vandenvardis sietinas su lenk. *spad* 'nuolydis, nuolaiduma'.²⁶

Likusiųjų vandenvardžių kilmė nėra aiški. Jų formos raida, ryšiai su nurodomais bendriniais žodžiais yra spėjami.

Dākampelis. Upelis Pakalniškių kaime. Įteka į Dubulbalę iš pietų pusės, palijus patvinsta. Vardas galbūt išsirutuliojęs iš **Dākanpelis* < **Dākan-upelis*, kuris sietinas su liet. *dākanoti* 'draikyti, draskyti'.

Daugỹvenė. Upė Vaĩdulonių kaime. Prasideda nuo Ežėrkalnio pievų ir Raudónkalnio arimo, atiteka nuo Pakutenių ir Kaulėliškių kaimų ir teka šiaurės kryptimi. Vardas galbūt yra priesagos *-enė* vedinys iš kamieno *daug-yv-*, kurio kilmė neaiški²⁷, kita vertus, laikomas sudurtiniu: < **Daug-gỹvenė: daũg, gyvėnti*.²⁸

Išgrupis. Upelis, prasidedantis Radvilónių miške. Teka per Aldónišio, Šileikónių kaimus, įteka į Āžagį. Vasarą išdžiūsta. Upelio vardo kilmė neaiški. Spėjama, kad jo pirmasis sandas *išgr-* gali būti sutrumpėjęs iš **išgriuv-*, kuris būtų kilęs iš liet. *išgriũti, išgriũvo* 'išsvirsti'.²⁹

Niáuduva. Upė, ištektanti iš Pāžerių kaimo balų prie Radvilónių miško ir Ežėrkos. Teka Pāžerių kaimo pietų ir šiaurės rytų puse, per Šklāgų, Pāvartyčių kaimus, Šeduvōs miesto laukus, įteka į Daugỹvenę prie Raudóndvario. Upėvardžio kilmė neaiški. Spėjama, kad galbūt turi ką bendra su liet. *naudà, náuda* 'turtas', lat. *naũda* 'pinigai'.³⁰

²⁵ Žr. Яшкін І. Я. *Беларускія геаграфічныя назвы*, Мінск, 1971, c. 115.

²⁶ Vaitkevičiūtė V. *Lenkų-lietuvių kalbų žodynas*, Vilnius, 1979, p. 724.

²⁷ Žr. Vanagas A. *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*, Vilnius, 1981, p. 81; Karaliūnas S. *Baltų praeitis istoriniuose šaltiniuose*, Vilnius, 2005, t. 2, p. 217.

²⁸ Endzelytė R. *Šiaurės vidurio Lietuvos vietovardžiai* (daktaro disertacija), Kaunas, 2005, p. 87.

²⁹ Žr. Vanagas A. *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*, Vilnius, 1981, p. 123.

³⁰ *Ten pat*, p. 230, 224.

Sařdupis. Upelis Raginėnų kaime. Įteka į Daugyvenę iš kairės pusės. Vardo kilmė neaiški, galbūt susijęs su liet. *seřdinti* 'kašti, gelti'.

Vėzgė. Upė, prasidedanti Sedūnų kaimo pelkėse. Teka per Rūpliškių viensėdį, Užuožerių, Gražiūnių dvarus. Vardo kilmė ne visai aiški. Dėl priebalsio *s* suskardėjimo gali būti atsiradęs iš **Vėsgė*, kuri galbūt sietina su liet. *vėsti* 'darytis vėsiam, šaltesniam; darytis vėsiam, ne tokiam šiltam, mažėti karščiui, šiltumui, aušti', *vėsūs*, -i 'nelabai šaltas, pakankamai nekarštas, tarpinis tarp šilto ir šalto'.

II. Daryba

Vandenvardžiai sudaryti įvairiais būdais. Pirmiausia išskirtini pirminiai vardai, t. y. tokie, kurie padaryti be papildomų darybos priemonių ir struktūriškai visiškai sutampa su pamatiniais žodžiais. Jų rasta 26. Daugumos pirminių hidronimų pamatiniai žodžiai yra bendriniai daiktavardžiai: *Ažagỹs* : *ežegỹs* (dial. *ažagỹs*)³¹; *Brāvaras* : *brāvaras*; *Būrvalakas* : *būrvalakas*; *Įšnara* : *įšnara*; *Įštakis* : *įštakis*; *Kelmỹtė* : *kelmỹtė*; *Keturkójis* : *keturkójis*; *Maudyklà* : *maudyklà*; *Pāndenis* < **Pavandenis* : *pāvandenis*; *Pandenỹs* < **Pavandenỹs* : *pavandenỹs*; *Pāspitris* : **pāspitris*, plg. *paspitrỹs*; *Pūsžirnis* : *pūsžirnis*; *Rykštỹnas* : *rykštỹnas*; *Rūdymas* : *rūdymas*; *Sriaūtas* : *sriaūtas*; *Šakà* : *šakà*; *Šaltinis* (2 vandenvardžiai) : *šaltinis*; *Upėlis* (2 vandenvardžiai) : *upėlis*; *Varlỹnė* : *varlỹnė*; *Verdėnė* (2 vandenvardžiai) : *verdėnė*; *Žirnis* : *žirnis*. Du vandenu vardai, sudaryti iš slavų kalbų žodžių, taip pat priskirtini prie pirminių, nes jų galūnės laikytinos ne žodžių darybos, bet gramatinimo priemonėmis: *Malbiščė*: brus. *мольбишча*; *Spādas*: lenk. *spad*.

Kiti vandenvardžiai darybos požiūriu yra antriniai, t. y. iš pamatinių bendrinių ar tikrinių žodžių sudaryti panaudojant papildomas darybos priemones. Pagal darybos formantus jie skirstytini į vedinius, dūrinius ir sudėtinius vandenvardžius. Vediniai dar skaidytini į galūninius, priesaginius ir priešdėlinius.

Galūnių vedinių nėra daug. Iš veiksmažodžių padaryti 6 vandenvardžiai: galūnės *-is* vediniai *Kūr-is*: *kūrti* (*kūria*, *kūrė*), *Smard-is*: *smardinti*, *smārdinti*, *Švātr-is*, *Švatr-is*: *švatrinti*; galūnės *-a* vedinys *Ūžtrauka*: *užtrāukti*; galūnės *-ė* vedinys *Kriāuk-ė*: *kriāukti*; galūnės *-ys* vedinys *Kūr-ỹs*: *kūrti* (*kūria*, *kūrė*). 3 hidronimai padaryti iš daiktavardžių: galūnės *-as* vedinys *Ākmen-as*: *akmuō*, dgs. *ākmenys*; galūnės *-ė* vedinys *Šaltin-ė*: *šaltinis*; galūnės *-is* vedinys *Giūtar-is*: *giūntaras*. Vienas vandenvardis yra galūnės *-is* vedinys iš būdvardžio: *Rain-is*: *rāinas*, *raīnas*.

Su priesagomis sudaryti vandenvardžiai yra gana gausi vedinių grupė. Daugiausia jų padaryta iš daiktavardžių: su 15 priesagų išvesti 37 hidronimai. Su priesaga *-elė*: *Gyl-ėlė*: *gylė*, *gỹlė*; *Kamš-ėlė*: *kamšà*; *Liep-ėlė*: *liėpa*; *Spyn-ėlė*: *spynà*; *Šil-ėlė*: *šīlas*; su priesaga *-elis*: *Prūd-ėlis* (2 vandenvardžiai): *prūdas*; *Skard-ėlis*: *skārdis*, *skardỹs*; *Šuln-ėlis*: *šulnỹs*; su priesaga *-ėlė* iš bendrinių daiktavardžių: *Ežer-ėlė*: *ėžeras*; *Raguv-ėlė*: *raguōà*; *Žvyrin-ėlė*: *žvyrinė*, iš kitų upėvardžių: *Dubys-ėlė* (2 vandenvardžiai): *Dubỹsa*; *Niauduv-ėlė*: *Niāuduva*; su priesaga *-ėlis* iš bendrinių daiktavardžių: *Ežer-ėlis*: *ėžeras*, iš kitų upėvardžių: *Dubul-ėlis* (2 vandenvardžiai): *Dubūlis*, *Lūžup-ėlis*: *Lūžupis*; *Prūd-ėlis*: *Prūdupis*; *Šiekštum-ėlis*: *Šiekštumas*; su priesaga *-enis*: *Skardėnis*: *skārdis*, *skardỹs*; su priesaga *-inas*: *Kirš-inas*,

³¹ Įvardijamieji objektai pateikti ir pamatinių žodžių reikšmės nurodytos kilmės skyriuje, todėl čia šie duomenys nekartojami.

Kiřš-inas: prūsų *kirsnan*, ide. *křšná-*; su priesaga *-ynė*: **Kumel-ỹnė:** *kumelỹs, kumėlė; Vabalỹnė:* *vābalas*; su priesaga *-iškė*: **Straževt-iškė** < **Straževčiškė* < **Straževičiškė*: avd. *Stražėvičius*; su priesaga *-iškis* iš bendrinių daiktavardžių: **Egl-iškis:** *ėglė; Ėgl-iškis:* *ėglis, ėglỹs*, iš asmenvardžių: **Šikšn-iškis:** *Šikšnà, Šikšnỹs, Šikšnius; Vakón-iškis:* **Vakónis*; su priesaga *-ytė*: **Krimsl-ỹtė:** **krimslė; Krimzl-ỹtė:* *krimzlė*; su slaviška priesaga *-ka*: **Ežer-ka:** *ėžeras*; su priesaga *-ujis*: **Bėbr-ujis:** *bėbras*; su priesaga *-ulis*: **Vaid-ūlis:** *vāidas*; su priesaga *-umas*: **Šiekšt-umas:** *šiekštas, šiekšta*; su priesaga *-užis*: **Ring-užis:** *ringė, ringė, riņgė, riņgis, ringis*. Antroji pagal vedinių gausumą yra iš veiksmažodžių padarytų priesaginių vandenvardžių grupė: su 8 priesagomis išvesta 11 hidronimų. Su priesaga *-elė*: **Šėt-ėlė:** *šėtóti*; su priesaga *-elis*: **Bársk-elis:** *barskėti; Bįzd-elis:* *bįzdėnti; Bįzd-elis:* *bįzdinti, bįzdoti; Kurėlis:* *kūrėti (kūria, kūrė)*; su priesaga *-ena*: **Kūt-ena, Kut-enà:** *kūsti (kuñta, kùto)*; su priesaga *-enė*: **Kriauk-ėnė:** *kriaūkėti*; su priesaga *-yčia*: **Vart-ỹčia:** *vartýti, vařto, vařtė*; su priesaga *-ysa*: **Dub-ỹsa:** *dūbti*, kita vertus, gali būti vedinys iš būdvardžio *dubūs, -ì*; su priesaga *-ulis*: **Dub-ūlis:** *dūbti*, kita vertus, gali būti vedinys iš būdvardžio *dubūs, -ì*; su priesaga *-ukšnė*: **Vard-ūkšnė:** *virti, vėrda*. Vienas priesaginis vandenvardis greičiausiai yra padarytas iš būdvardžio su priesaga *-ytė*: **Ram-ỹtė:** *ramūs, -ì*.

Dar kelių vandenvardžių priskyrimas priesagų vediniams kelia abejonių, nes net istoriškai žiūrint, ne visai aiški jų struktūra ar pamatinis žodis. Vis dėlto labiausiai tikėtina, kad jie yra priesaginiai. Su priesaga *-enė*: **Daugỹv-enė:** *daug-yv-* < *daūg*, kita vertus, gali būti sudurtinis: **Daug-gỹvenė:* *daūg, gyvėnti*; su priesaga *-uva*: **Niáud-uva** – plg. *naudà, náuda*, lat. *naúda*; su priesaga *-gė*: **Vėz-gė** < **Vės-gė:* *vėsti*.

5 vandenvardžių darybos pamatas yra priešdėliai. Visi priešdėliniai hidronimai yra priešdėlio *pa-* vediniai. Iš bendrinių žodžių: **Pā-deglė:** **deglė*, plg. *dėglė; Pāverdenis:* *verdėnė*; iš kitų vietovardžių: **Padubysỹs:** *Dubysėlė; Pavardukšnỹs:* *Vardūkšnė*; iš asmenvardžio: **Pagužė:** *Gūžas, Gužỹs*.

Iš dviejų pamatinių žodžių sudurti vandenvardžiai vadinami dūriniais. Jų yra 63. Tai viena iš gausiausių darinių grupių. Pagal pirmąjį pamatinį žodį jie skirstytini į daiktavardinius, būdvardinius ir veiksmažodinius. Daugiausia dūrinių pirmųjų sandų padaryta iš bendrinių daiktavardžių: **Álksn-iupis, Aļksn-iupis:** *álksna, aļksnis* ir *ùpė; Aļk-upis:* *alkà, aļkas* ir *ùpė; Cidābr-upis* (2 vandenvardžiai): *cidābras* ir *ùpė; Degēs-upis:* *degēsė* ir *ùpė; Ėžer-balė:* *ėžeras* ir *balà; Gaĩdž-upis:* *gaidỹs* ir *ùpė; Guñ-bupis:* *guñbas* ir *ùpė; Kāp-upė:* *kapaĩ* ir *ùpė; Karč-iā-metis:* *kártis, karčius* ir *mėsti (mėta, mėtė); Kiaul-upis:* *kiaulė* ir *ùpė; Krauj-upis:* *kraujas* ir *ùpė; Lañk-upelis:* *lankà* ir *upėlis; Liūn-galis:* *liūnas* ir *gālas; Lūkš-a-balė:* *lūkšis* ir *balà*, kita vertus, gali būti iš avd. *Lukšà, Lūkšas* ir *balà; Maļdž-iupis:* *maļdas* ir *ùpė*, kita vertus, gali būti iš avd. *Maļdzius* ir *ùpė; Mėšk-upis* (2 vandenvardžiai): *meškà* ir *ùpė; Pyrāg-upis* (2 vandenvardžiai): *pyrāgas* ir *ùpė*, kita vertus, gali būti iš avd. *Pyrāgas, Pyrāgis, Pyrāgius* ir *ùpė; Prūd-upis:* *prūdas* ir *ùpė; Puōdž-iupis:* *puōdzius* ir *ùpė*, kita vertus, gali būti iš avd. *Puōdzius* ir *ùpė; Raĩs-balė* < **Raĩst-balė:* *raĩstas* ir *balà; Rūd-upė:* *rūdà* ir *ùpė; Sidābr-upis* (3 vandenvardžiai): *sidābras* ir *ùpė; Skařd-upis* (2 vandenvardžiai): *skařdis, skardỹs* ir *ùpė; Smāl-upis, Smāl-iupis:* *smalà* ir *ùpė; Spōst-upis, Pōst-upis* (< *Spōst-upis*) < *Spāstupis:* *spāstai* ir *ùpė; Strol-upis:* *strolià* ir *ùpė*, kita vertus, gali būti iš avd. *Strōlė, Strolė, Strolia, Strōlis, Strolỹs* ir *ùpė; Sviřn-ùpis, Sviřn-upis:* *sviřnas* ir *ùpė; Ūos-upis* (3 vandenvardžiai): *úosis* ir *ùpė;*

Ūp-ia-ravis, Up-é-ravis: *ùpè* ir *rāvas*; **Ūp-ia-šalis:** *ùpè* ir *šalis*; **Vařn-upis:** *vārna*, *vařnas* ir *ùpè*; **Vinkšn-upēlis, Vinkšn-upelis:** *vinkšna* ir *upēlis*; **Vinkšn-upis:** *vinkšna* ir *ùpè*; **Žand-ù-gala:** *žandas*, *žandaĩ* ir *gālas*, kita vertus, gali būti iš avd. *Žandas ir *gālas*; **Žem-ó-perša:** *žėmė* ir *perša*; **Žvỹr-upis:** *žvỹras* ir *ùpè*. Kelių sudurtinių vandenvardžių pirmieji sandai padaryti iš kitų vietovardžių – gyvenamųjų vietų vardu ir upėvardžių: **Baũk-sienis:** *Baukaĩ* ir *siena*; **Dubùl-galis** (2 vandenvardžiai): *Dubùlis* ir *gālas*; **Šak-ù-galis:** *Šakà* ir *gālas*. Vieno dūrinio pirmasis pamatinis žodis yra asmenvardis: **Póškupis:** *Póška*, *Poška* ir *ùpè*.

Kitų vandenvardžių pirmieji sandai padaryti iš būdvardžių: **Greĩt-upelis:** *greĩtas* ir *upēlis*; **Júod-lieknis:** *júodas* ir *liėknas*, *liėknas*; **Júod-upis:** *júodas* ir *ùpè*; **Plĩk-upelis, Plik-upelis:** *plĩkas* ir *upēlis*; **Raudón-upelis:** *raudónas* ir *upēlis*; **Rùd-upis:** *rùdas* ir *ùpè*; **Šlāp-upis:** *šlāpias*, *-ià* ir *ùpè*; **Žāl-iupis:** *žālias*, *-ià* ir *ùpè*. Dar vieno dūrinio pirmojo sando darybos pamatas yra veiksmožodis: **Lúžupis:** *lúžti* ir *ùpè*.

Kelių vandenvardžių daryba ir kilmė nėra visai aiški, tačiau labiausiai tikėtina, jog jie yra sudurtiniai: **Dākam-pelis** < **Dākanpelis* < **Dākan-upelis*: *dākanoti* ir *upēlis*; **Išgr-upis** < **Išgriuov-upis*: *išgriũti*, *išgriũvo* ir *ùpè*; **Sařd-upis:** *seřdinti* ir *ùpè*.

Iš dviejų savarankiškų žodžių susidedantys vandenvardžiai (jų yra 29) laikytini sudėtiniais. Daugelis jų priskirtini kilmininkiniams, t. y. tokiems, kurių pirmasis žodis yra kilmininko linksnio. Dalis daugiau kilmininkinių vandenvardžių pirmųjų dėmenų sudaryta iš bendrinių daiktavardžių: **Ėžero griõvis:** *ėžeras* ir *griõvis*; **Ėžero rāvas:** *ėžeras* ir *rāvas*; **Kārtuvių brastà:** *kārtuvės* ir *brastà*; **Prũdo upēlis:** *prũdas* ir *upēlis*; **Rāvo gālas:** *rāvas* ir *gālas*; **Šaltinio upēlis:** *šaltinis* ir *upēlis*; **Viduřkio rāvas:** *viduřkis* ir *rāvas*; **Žilvỹčio upēlis, Žilvỹčių upēlis:** *žilvĩtis*, *žilvỹtis* ir *upēlis*. Nemažos dalies sudėtinių hidronimų pirmasis dėmuo atsiradęs iš asmenvardžio: **Brāzio upēlis:** *Brazỹs* ir *upēlis*; **Martynáičio upēlis:** *Martynáitis* ir *upēlis*; **Petriėnės upēlis:** *Petriėnė* ir *upēlis*; **Sĩmano rāvas:** *Sĩmanas* ir *rāvas*; **Staciũnų brastėlė:** *Staciũnas* ir *brastėlė*; **Tĩpiko rāvas:** *Tĩpikas* ir *rāvas*; **Žařgelio rāvas:** **Žařgelis* ir *rāvas*. Kelių vandenvardžių pirmųjų dėmenų pamatiniai žodžiai yra gyvenamųjų vietų vardai: **Arimáičių ėžeras:** *Arimáičiai* ir *ėžeras*; **Pāėzerių ėžeras, Pāėzerių ėžeras:** *Pāėzeriai* ir *ėžeras*; **Užúožerių ėžeras:** *Užúožeriai* ir *ėžeras*; **Užúožerių upēlis:** *Užúožeriai* ir *upēlis*. Dar 4 vandenvardžių pirmieji dėmenys sudaryti iš balų vardu: **Aũkstežių upēlis:** *Aũkstežiai* ir *upēlis*; **Lieknėlių rāvas:** *Lieknėliai* ir *rāvas*; **Súodbalės rāvas:** *Súodbalė* ir *rāvas*; **Telėdninko upēlis:** *Telėdninkas* ir *upēlis*.

Trijų sudėtinių vandenvardžių abu dėmenys yra vardininko linksnio. Tokie dariniai vadinami kvalifikaciniais. Visų trijų vardu pirmieji dėmenys sudaryti iš įvardžiuotinių būdvardžių: **Didỹsis rāvas:** *didỹsis* ir *rāvas*; **Juodoji gylė:** *juodõji* ir *gylė*, *gylė*; **Senõji šakà:** *senõji* ir *šakà*.

III. Semantika (motyvacija)

Vandenvardžių semantika, kitaip tariant, atsiradimo motyvai, labai įvairi, susijusi su daugeliu įvardijamųjų vandens objektų savybių.

Vieni iš dažnesnių motyvų yra greita, audringa arba, atvirkščiai, lėta tėkmė, banguojantis arba ramus vandens paviršius: **Bārškelis:** *barškėti* 'tarškėti', t. y. greitai tekantis upelis ar pan.; **Bĩzdelis, Bỹzdelis:** *bizdėnti* 'pamažu bėgti, bizdenti, biznoti', *bỹzdinti* 'eiti (ppr. lėtai), bindzinti, styrinti', *bỹzdoti* 'gulėti tinginiaujant, tursoti',

t. y. lėtos tėkmės upelis; *Greitupelis*: *greitas*, t. y. greitos tėkmės upelis; *Kriaukė*, *Kriaukėnė*, *Kriaukėnka*: *kriaukti* 'krenkšti', *kriauka* 'kas sudžiūvęs, nusibaigęs', t. y. silpnai tekantis upelis ar pan.; *Kūris*, *Kūrjys*, *Kurėlis*: *kūrti* (*kūria*, *kūrė*) 'greitai bėgti, eiti, dumti', t. y. greitai tekantis upelis; *Kūtena*, *Kutenà*: *kūsti* (*kuñta*, *kūto*) 'stiprėti, augti, tarpti', t. y. atkutęs, greitai tekantis upelis; *Pāspitris*: *paspitrjys* 'gana spītras, neprimatantis', t. y. lėtos tėkmės, ankantis (senkantis) upelis; *Ramjūtė*: *ramūs*, t. y. nesraunus griovys; *Šėtėlė*: *šėtóti* 'smarkauti, siautėti; mėtytis, blaškytis; dūkti, šėlioti', t. y. smarkios srovės upė; *Švātris*, *Švatrīs*: *švatrinti* 'ropoti, rėplioti', t. y. lėtai tekantis upelis; *Vardūkšnė*: *virti*, *vērda* 'kunkuliuoti nuo aukštos temperatūros (apie skystį ar skystą masę); kaisti, garuoti', t. y. upelis, kurio vanduo greitai tekėdamas burbuliuoja, kunkuliuoja; *Vartjūcia*: *vartjūti*, *vařto*, *vařtė* 'daugelį, viską, visa griauti, ardyti; visus, daugelį rauti, plėšti, šalinti, kelti; visaip, į visas puses sukioti, sukalioti', t. y. greitos, medžius, žoles vartančios tėkmės upelis.

Gana dažnas motyvas yra vandens spalvos, temperatūros, kvapo ar sudėties ypatybės: *Cidābrupis* (2 vandenvardžiai): *cidābras* 'brangusis, nerūdijantis baltas metalas', t. y. upeliai, kurių vanduo šviesus, sidabro spalvos; *Giñtaris*: *giñtaras*, matyt, tai upelis, kurio vanduo gelsvas, ar pan.; *Júodlieknis*, *Júodupis*, *Juodoji gylė*: *júodas*, *juodóji*, t. y. upeliai ir giluma, kurių vanduo tamsus; *Kīršinas*, *Kīršinas*: prūsų *kirsnan* 'juodas', indoeuropiečių *krsnā-* 'juodas, tamsus', t. y. upelis, kurio vanduo tamsus, juodas; *Kraūjupis*: *kraūjas*, t. y. griovys, kurio vanduo rausvas, ar pan.; *Rainis*: *rāinas*, *raīnas* 'ruožuotai margas, dryžas', t. y. ežeras, kurio vanduo skirtingų spalvų, ar pan.; *Raudónupelis*: *raudónas*, t. y. upelis, kurio vanduo raudonas ar rausvas; *Rūdymas*: *rūdymas* 'pelkė su rudu vandeniu, durpynas; turintis rūdžių, rūdinas vanduo', t. y. upelis, kurio vanduo rūdinas, rudas; *Rūdupė*: *rūdà* 'gamtinė mineralinė medžiaga, iš kurios gaunami metalai; prasta, pelkėta žemė su durpių priemaiša, rūdynė', t. y. upelis, kurio vandenyje yra rūdos; *Rūdupis*: *rūdas*, t. y. upelis, kurio vanduo rudas; *Sidābrupis* (3 vandenvardžiai): *sidābras*, t. y. upeliai, kurių vanduo šviesus, sidabro spalvos; *Smālupis*, *Smáliupis*: *smalà* 'kaitinimu gaunama derva, degutas', t. y. upelis, kurio vanduo tamsus, juodas; *Smardis*: *smardinti*, *smārdinti* 'daryti smirdintį, dvokiantį; leisti smarvę', *smardūs* 'smirdintis, dvokus', t. y. upelis, kurio vanduo dvokia, skleidžia nemalonų kvapą; *Žāliupis*: *žālias*, *-ià*, t. y. upelis, kurio vanduo žalias. Su vandens ypatybėmis galbūt susiję ir du neaiškios kilmės upėvardžiai: *Sařdupis*: *seřdinti* 'kašti, gelti', t. y. upelis, kurio vanduo šaltas, „kandantis“; *Vėzge*, kuris gali būti atsiradęs iš **Vėsgė*: *vėsti*, *vėsūs*, *-i*, t. y. upė, kurios vanduo vėsus.

Dažnai motyvas yra vandens objektus apibūdinantys įvairūs duomenys: vagos krypties, krantų (formos) ypatumai, dydis ir pan.: *Būrovalakas*: *būrovalakas* 'plika kalvelė, prasta pieva; supiltas žemės pylimas', tai, matyt, aukštų, stačių krantų griovys; *Didjysis rāvas*: *didjysis*, t. y. didelis, ilgas griovys; *Ėžerbalė*: *ėžeras* ir *balà*, t. y. nedidelis, panašus į balą ežeras; *Ežerėlis*: *ėžeras*, t. y. nedidelis ežeras; *Gylėlė*: *gylė*, *gylė* 'giluma, gilioji ežero ar upės vieta', t. y. nedidelė giluma upėje; *Gum̃bupis*: *gum̃bas* 'medžio (augalo) antauga, sustorėjimas kurioj vietoj, surietėjimas; koks pasipūtimas', *gum̃bti* 'augti, didėti, darytis gumbui', t. y. upelis, kurio vaga vietomis praplatėja, ar pan.; *Įšnara*: *išnara* 'koks iširęs, išsinarstęs daiktas', matyt, tai netiesios, vingiuotos vagos arba iš krantų išsiliejantis upelis;

Keturkójis: *keturkójis* ‘kas su keturiomis kojomis’, t. y. išsišakojusios vagos upelis; **Krimzlýtė, Krimslýtė:** *krimzlė, *krimslė* ‘sausgyslė’, t. y. netiesios arba siauros vagos griovys; **Lúžupis:** *lúžti* ‘nuo lenkimo, spaudimo, smūgio trūkti į dalis; eizėti, plyšti; staiga keisti kryptį’, t. y. netiesios, „lūžtančios“ vagos upelis; **Pùszirnis:** *pùszirnis* ‘pusė žirnio’, t. y. nedidelis pusžirnio formos ežeras; **Raguvēlė:** *raguvà* ‘vandens išneštas griovys’, t. y. nedidelis griovys; **Ringužis:** *ringė, ringė, riņgė* ‘vingiuota linija, vingis’, *riņgis, riņgis* ‘vingiuota linija, vingis, ringė’, t. y. netiesus, vingiuotas upelis; **Skardėlis, Skardėnis, Skařdupis** (2 vandenvardžiai): *skardis, skardys*, t. y. stačių krantų upeliai; **Spynėlė:** *spynà* ‘prietasis užrakinti, užraktas; trobos rąstų sunėrimo vieta (be rąstų išsikišimų)’, galbūt tai kreivos, lenktos vagos upelis; **Šaltinė, Šaltinis** (2 vandenvardžiai), **Šaltinio upėlis:** *šaltinis*, t. y. vandens objektai, kuriuose yra (gausu) šaltinių; **Šlāpupis:** *šlāpias, -ià*, t. y. vandeningas, iš krantų išsiliejantis upelis ar pan.; **Šulnėlis:** *šulnys* ‘šaltinis, versmė’, t. y. nedidelis šaltiniuotas duburys upėje; **Ūžtrauka:** *užtràukti* ‘užkloti sluoksniu kieno paviršiu, uždengti, apvilkti’, t. y. užsitraukianti, užankanti gelmė upėje; **Žandūgala:** *žandas, žandaĩ* ir *gālas*, galbūt tai netiesios, lenktos vagos upelis, kita vertus, gali būti iš avd. **Žandas* ir *gālas*, t. y. taip vadinamam žmogui priklausantis ar per jo žemę tekantis upelis; **Žemóperša:** *žėmė* ir *perša* ‘neužšalusi vieta lede, properša; šaltiniuota raisto vieta’, t. y. upelis, kuriame yra neužšalantių ar šaltiniuotų vietų; **Žirnis:** *žirnis*, t. y. nedidelis apvalios formos ežeras. Šiai semantinei grupei galbūt priskirtini ir keli neaiškios kilmės upėvardžiai: **Dākampelis**, kuris galbūt išsirutuliojęs iš **Dākanpelis* < **Dākan-upelis*: *dākanoti* ‘draikyti, draskyti’, t. y. netiesių, išdraikytų krantų upelis ar pan.; **Daugỹvenė**, kuris galbūt yra priesagos *-enė* vedinys iš kamieno *daug-yv-* < *daūg*, t. y. daugi, didelė upė, kita vertus, gali būti sudurtinis iš **Daug-gỹvenė*: *daūg, gyvėnti*, t. y. „daug gyvenanti“, seniai esanti upė; **Išgrupis**, kuris galbūt sutrumpėjęs iš **Išgriuvupis*: *išgriúti, išgriúvo*, t. y. labai netiesios vagos upelis.

Kai kurie vandenvardžiai motyvacijos požiūriu sietini su įvardijamųjų objektų dugno ypatybėmis: **Ākmenas:** *akmuō, ākmenas*, t. y. upelis, kurio dugnas akmenuotas; **Dubỹsa, Dubūlis:** *dubūs* ‘įdubęs, įduobtas, gilus; duobėtas, duburiuotas’, *dūbti* ‘darytis dubiam, rasti įdubai, linkti’, t. y. upeliai, kurių dugnas gilus, įdubęs, duburiuotas; **Liūngalis:** *liūnas*, t. y. klampi ežero dalis; **Šiekštumas:** *šiekštas, šiekšta* ‘žemėje ilgai gulėjęs ar vandenyje mirkstantis išvirtusio medžio kamienas su kelmu; išvirtęs medis, išvarta su kelmu’, t. y. upelis, kurio dugne daug su kelmis išvirtusių medžių; **Žvyrinėlė:** *žvyrinė* ‘vieta, kur daug žvyro’, t. y. sekluma, kurios dugne daug žvyro; **Žvỹrupis:** *žvỹras*, t. y. žvyruoto dugno upelis.

Vandenvardžių atsiradimo motyvai dažnai priklauso nuo įvardijamųjų objektų tekėjimo (ištekėjimo, įtekėjimo) ar buvimo vietos, priklausomybės ir pan. Išskirtini keli pogrupiai: 1) su įvairiais bendriniais žodžiais susiję vandenvardžiai: **Ālksniupis:** *ālksna* ‘alksnių priaugusi vieta, alksnynas; bala, klonis, slėnis’, t. y. upelis, tekantis per alksniais apaugusias drėgnas vietas; **Ālkupis:** *alkà* ‘balokšnis, tvenkinys’, *ālkas* ‘medžiais apaugęs kalnelis; senovės lietuvių šventovė, alka’, t. y. upelis, tekantis per balotas vietas ar pro kalnelį; **Brāvaras:** *brāvaras* ‘spirito ar alaus darykla’, t. y. ežero dalis, šalia kurios yra bravaras; **Degėsupis:** *degėšė* ‘išdegusi pelkė ar miško vieta’, t. y. upelis, tekantis per išdegusią vietą; **Ežerėlė,**

Ežerka; Ėžero griovis: *ėžeras*, t. y. upė ir griovys, ištekantys iš ežero; *Ėžero rāvas*: *ėžeras*, t. y. griovys, įtekantis į ežerą; *Kamšėlė*: *kamšā* ‘perkolos, persėda (upėje)’, t. y. upelis, kuriame įrengta žabų užtvara žuvims gaudyti; *Kāpupė*: *kapaī*, t. y. upelis, tekantis pro kapines; *Kārtuvių brastā*: *kārtuvēs*, t. y. sekluma, šalia kurios buvo įrengtos kartuvės, ar pan.; *Kelmjūtė*: *kelmjūtė* ‘kelmynė, kelmynas’, t. y. per kelmynus tekantis griovys; *Laņkupelis*: *lankā*, t. y. per lankas tekantis upelis; *Pādeglė*: **deglė*, plg. *dēglė* ‘gili, klampi vieta pelkėje’, t. y. per klampią vietą tekantis upelis; *Pāverdenis*: *verdēnē* ‘versmė, šaltinis’, t. y. šaltinis, esantis prie kito šaltinio, ar pan.; *Plikupelis, Plikupelis*: *plīkas* ‘neturintis natūralios dangos (plaukų, vilnų, plunksnų, augmenijos, lapų)’, t. y. upelis, kurio krantai neapaugę medžiais ar kitais augalais; *Prūdėlis* (2 vandenvardžiai), *Prūdūpis, Prūdo upėlis*: *prūdas*, t. y. upeliai, ištekantys iš tvenkinių (balų), įtekantys į juos ar tekantys šalia jų; *Puodžiūpis*: *puodžius* ‘puodų dirbėjas’, t. y. puodžiui priklausantis ar per jo žemę tekantis upelis, kita vertus, gali būti iš avd. *Puodžius*, t. y. žmogui tokia pavarde priklausantis ar per jo žemę tekantis upelis; *Raišbalė* < **Raišbalė*: *raīstas, balā*, t. y. per raistą tekantis nesraunus upelis ar pan.; *Rykštynas*: *rykštynas* ‘įvairiais krūmais apaugusi vieta’, t. y. per krūmynus tekantis upelis; *Senoji šakā*: *senoji, šakā* ‘nuo pagrindinės linijos atsišakojanti, kita kryptimi einanti kelio, upės, ežero, kalno dalis’, t. y. nuo Ežerėlės atsišakojusi upė; *Svirnūpis, Svirnūpis*: *svirnas* ‘trobesys, kur pilami grūdai; didesnė klėtis’, t. y. pro svirną (svirnus) tekantis upelis; *Šilėlė*: *šilas*, t. y. per šilą tekantis upelis; *Ūpiaravis, Upėravis*: *ūpė*, t. y. griovys, ištekantis iš upės, jai priklausantis; *Ūpiašalis*: *ūpė, šalis*, t. y. šalia upės tekantis upelis; *Viduŕkio rāvas*: *viduŕkis* ‘vidurys, centras, vidurinė dalis’, t. y. griovys, tekantis ko nors (lauko, pievos ar pan.) viduryje; 2) su kitais vietovardžiais susiję vandenvardžiai: *Arimaičių ežeras*: *Arimaičiai* k., t. y. ežeras, esantis Arimaičių kaime ar jam priklausantis; *Aūkštežių upėlis*: *Aūkštežiai* b., t. y. upelis, ištekantis iš Aukštežių balos; *Bauksienis*: *Baukaī* k., t. y. upelis, tekantis Baukų kaimo riba; *Dubysėlė* (2 vandenvardžiai): *Dubysa* up., t. y. už Dubysą mažesni, netoli jos tekantys upelis ir griovys; *Dubulėlis* (2 vandenvardžiai); *Dubūgalis, Dubūgalis*: *Dubūlis* upl., t. y. į Dubulį įtekantys ir netoli jo tekantys upeliai; *Lieknėlių rāvas*: *Lieknėliai* b., t. y. per Lieknėlių balą tekantis griovys; *Lūžupėlis*: *Lūžupis* upl., t. y. netoli Lūžupio tekantis už jį mažesnis upelis; *Niauduoėlė*: *Niauduva* up., t. y. šalia Niauduvos tekantis už ją mažesnis upelis; *Padubysys*: *Dubysėlė* upl., t. y. netoli Dubysėlės tekantis griovys; *Pāžerių ežeras, Pāžerių ežeras*: *Pāžeriai* k., t. y. ežeras, esantis Paežerių kaime ar jam priklausantis; *Pavardukšnys*: *Vardukšnė* l., t. y. iš Vardukšnės lauko ištekantis upelis; *Prūdūpėlis*: *Prūdūpis* upl., t. y. iš Prūdūpio ištekantis upelis; *Súodbalės rāvas*: *Súodbalė* b., t. y. griovys, ištekantis iš Suodbalės; *Šakūgalis*: *Šakā* up., t. y. Šakos upės dalis, pradžia; *Šiekštumėlis*: *Šiekštumas* upl., t. y. netoli Šiekštumo tekantis už jį mažesnis upelis; *Telėdninko upėlis*: *Telėdninkas* b., t. y. per Telėdninką tekantis upelis; *Užuožerių ežeras, Užuožerių upėlis*: *Užuožeriai* k., t. y. šiame kaime esantys ar jam priklausantys vandens objektai; 3) su asmenvardžiais susiję vandenvardžiai: *Brāžio upėlis*: *Brazys*, t. y. žmogui, pavarde Brazys, priklausantis ar per jo žemę tekantis upelis; *Martynaičio upėlis*: *Martynaitis*, t. y. žmogui, pavarde Martynaitis, priklausantis ar per jo žemę tekantis upelis; *Pagužė*: *Gūžas, Gužys*, t. y.

per žmogaus, pavarde Gužas, Gužys, žemę tekantis ar jam priklausantis upelis; *Petriénės upėlis*: *Petriénė*, t. y. Petrienei priklausantis ar per jos žemę tekantis upelis; *Šimano rāvas*: *Šimanas*, t. y. taip vadinamam žmogui priklausantis ar per jo žemę tekantis griovys; *Poškupis*: *Poška*, *Poška*, t. y. žmogui, pavarde Poška, priklausantis ar per jo žemę tekantis upelis; *Staciūnu brastėlė*: *Staciūnas*, t. y. Stačiūnui priklausantis, per jo žemę tekantis upelis arba upelis, kuriame Stačiūno žemėje yra brasta; *Straževtiškė* < **Straževčiškė* < **Straževičiškė*: *Straževičius*, t. y. duburys, esantis Straževičiui priklausančioje upės vietoje; *Šikšniškis*: *Šikšnà*, *Šikšnys*, *Šikšnius*, t. y. žmogui tokia pavarde priklausantis ar per jo žemę tekantis upelis; *Tipiko rāvas*: *Tipikas*, t. y. žmogui, pravarde Tipikas, priklausantis griovys; *Vakóniškis*: **Vakónis*, t. y. Vakoniui priklausantis ar per jo žemę tekantis upelis; *Žarĝelio rāvas*: **Žarĝelis*, t. y. taip vadinamam žmogui priklausantis ar per jo žemę tekantis griovys.

Kelių vandenvardžių atsiradimo motyvai sietini su įvardijamųjų objektų paskirtimi: *Karčiāmetis*: *kārtis* 'ilgas plonas medis, virptis, šatra', *karčius* 'kelmas, keris' ir *mēsti* (*mēta*, *mētė*), galbūt tai upelis, kuriame dėl kokių nors tikslų mirkomos kartys ar kelmai; *Maudyklā*: *maudyklā* 'maudymosi vieta', t. y. ežero dalis, kurioje maudomasi; *Spōstupis*, *Pōstupis* < *Spāstupis*: *spāstai*, t. y. upelis, kuriame spendžiami spāstai žuvims, bebrams ar pan.; *Spādas*: lenk. *spad* 'nuolydis, nuolaiduma', t. y. griovys, kuriuo nuleidžiamas vanduo.

Vandenvardžių motyvacija sietina ir su gyvūnų pavadinimais. Tokie vardai, matyt, susidarė dėl to, kad gyvūnai, iš kurių pavadinimų kilę vandenų vardai, galėjo tikrai ar tariamai, nuolat ar tam tikrą laiką gyventi, būti (pvz., plaukioti, maudytis, gerti) vandenyje ar šalia jo: *Āžagis*, *Ažagys*: *ežegys* (tarm. *ažagys*) 'pūgžlys (*Acerina cernua*)', t. y. upelis, kuriame gausu pūgžlių; *Bėbrujs*: *bėbras*, t. y. upelis, kuriame gyvena bebrai; *Gaidžupis*: *gaidys*, t. y. upelis, prie kurio būta gaidžių, ar pan.; *Kiaūlupis*: *kiaulė*, t. y. upelis, kuriame maudosi kiaulės, ar pan.; *Kumelėnė*: *kumelys*, *kumėlė*, t. y. duburys, kuriame maudomi arkliai; *Mėškupis* (2 vandenvardžiai): *meškà*, t. y. upeliai, prie kurių kažkada pastebėta meška arba kada nors gyventa meškų; *Strolupis*: *strolia* 'strazdas', t. y. upelis, kurio pakrantėse yra strazdų, kita vertus, gali būti iš avd. *Strólė*, *Strolė*, *Strolia*, *Strólis*, *Strolys*, t. y. žmogui tokiomis pavardėmis priklausantis ar per jo žemę tekantis upelis; *Vabalėnė*: *vābalas*, t. y. duburys, kuriame daug vabalų; *Varlėnė*: *varlėnė* 'vieta, kur daug varlių', t. y. upelis, kuriame gausu varlių; *Varnupis*: *vārna*, *varnas*, t. y. upelis, kurio pakrantėse daug varnų ar varnų.

Vandenvardžių motyvacija susijusi ir su augalų pavadinimais. Tokių vardu atsiradimą lėmė tai, kad vandenyje ar pakrantėse augo vienokie ar kitokie augalai: *Alksniupis*: *alksnis*, t. y. upelis, kurio pakrantėse auga alksniai; *Ėgliškis*, *Ėgliškis*: *ėglė*, *ėglis*, *ėglys* 'kadagys (*Juniperus communis*)', t. y. upelis, kurio krantai apaugę eglėmis, kadagiais; *Liepėlė*: *liepa*, t. y. ežero dalis, prie kurios auga liepos (liepa); *Lūkšabalė*: *lūkšis* 'vėdryninių šeimos augalas, pelkinė puriena (*Caltha palustris*)', kita vertus, gali būti iš avd. *Lukšà*, *Lūkšas*, t. y. upelis, kuriame auga lukšiai, arba Lukšai, Lukšui priklausantis, per jo žemę tekantis upelis; *Malđziupis*: *malđas* 'viksvinių šeimos augalas (*Scirpus*)', kita vertus, gali būti iš avd. *Malđzius*, t. y. meldų priaugęs arba Maldžiui priklausantis, per jo žemę tekantis upelis; *Ūosupis*

(3 vandenvardžiai): *úosis*, t. y. upeliai, kurių krantuose auga uosiai; *Vinkšnupėlis*, *Vinkšnupelis*, *Vinkšnupis*: *vinkšna* 'guobinių šeimos medis (*Ulmus*)', t. y. upelis ir griovys, kurių krantuose auga vinkšnos; *Žilvỹčio upėlis*, *Žilvỹčių upėlis*: *žilvỹtis*, *žilvỹtis*, t. y. upelis, kurio krantai apaugę žilvičiais.

Yra ir vandenvardžių, neturinčių kokios nors išskirtinės motyvacijos. Jie tiesiog yra tikriniais vardais tapę bendriniai vandens objektų pavadinimai: *Ištakis*: *ištakis* 'iš upelio ar balos ištekantis upeliukas; griovys vandeniui nubėgti'; *Pandenỹs*, *Pándenis* < **Pavandenỹs*, **Pavandenis*: *pavandenỹs*, *pāvandenis* 'vieta prie vandens (upės, ežero, marių ...); potvynis, palaidinys; srovė'; *Rávo gālas*: *rāvas* 'griovys; mažas upelis', *gālas*; *Sriaūtas*: *sriaūtas* 'srauni tėkmė, srovė; nedidelis, vos sruvenantis upelis'; *Šakà*: *šakà* 'nuo pagrindinės linijos atsišakojanti, kita kryptimi einanti kelio, upės, ežero, kalno dalis'; *Upėlis* (2 vandenvardžiai): *upėlis*; *Verdėnė* (2 vandenvardžiai): *verdėnė* 'versmė, šaltinis'.

Keli vandenvardžiai semantiškai laikytini mitologiniais: *Malbiščė*: brus. *мольбища* 'pagonių meldimosi vieta'; *Vaidūlis*: *vaídas* 'vaiduoklis, šmėkla, vaidalas', t. y. upelis, kuriame ar šalia kurio vaidenasi. Mitologinis galbūt yra ir neaiškios kilmės upės vardas *Niáuduva*, kuris gali turėti ką nors bendra su liet. *naudà*, *náuda* 'turtas', lat. *naūda* 'pinigai'.

Dar vienas upėvardis motyvacijos požiūriu greičiausiai yra metaforinis: *Pyrāgupis* (2 vandenvardžiai): *pyrāgas* 'smulkių, ppr. kvietinių, miltų kepinys; geras gyvenimas, gerumas', t. y. ko nors gausus, ką nors gera duodantis upelis, griovys ar pan., kita vertus, gali būti iš avd. *Pyrāgas*, *Pyrāgis*, *Pyrāgius*, t. y. tokiomis pavardėmis vadinamam žmogui priklausantis, per jo žemę tekantis upelis ir griovys.

Išvados

1. Iš Šeduvos valsčiaus 1935 m. užrašyti 187 vandenvardžiai: 13 ežerų ir jų dalių vardų ir net 174 upių, upelių, šaltinių, griovių ar jų dalių vardai.

2. Kilmės požiūriu išskirtini indoeuropietiškojo, lietuviškojo sluoksnio vandenvardžiai, taip pat nelietuviškos (slaviškos) ir neaiškios kilmės hidronimai.

2.1. Indoeuropietiškojo sluoksnio vandenvardžių galima laikyti upelio varda *Kірšinas*, *Kірšinas*.

2.2. Didžiosios dalies vandenvardžių kilmei paaiškinti pakanka lietuvių kalbos duomenų.

2.3. Iš tik slavų kalbose vartojamų žodžių kilo 2 vandenvardžiai.

2.4. Kilmės analizė rodo, jog absoliuti dauguma vandenvardžių yra autentiški, susidarę lietuvių kalbos dirvoje.

2.5. Iškeltinos naujos, ligšioliniuose hidronimų tyrimuose nesančios, vandenvardžių *Bįzdelis*, *Býzdelis*, *Karčiāmetis*, *Pagužė*, *Pāspitris*, *Sařdupis*, *Švātris*, *Švatrīs* kilmės hipotezės.

3. Darybos požiūriu vandenvardžiai yra pirminiai, t. y. sutampantys su bendriniais žodžiais, ir antriniai, t. y. sudaryti panaudojant papildomas darybos priemones.

3.1. Pagal darybos būdą daugiausia yra sudurtinių vandenvardžių – 63, arba 33,7% visų vandenvardžių, po to pagal dažnumą eina priesagų vediniai –

52, arba 27,8%, sudėtiniai – 29, arba 15,4%, pirminiai – 26, arba 13,9%, galūnių vediniai – 10, arba 5,3%, ir priešdėlių vediniai – 5, arba 2,7%.

3.2. Šeduvos valsčiaus vandenvardžių darybos polinkiai kiek skiriasi nuo visos Lietuvos vandenvardžių darybos: daugiau nei pusę Lietuvos vandenvardžių sudaro priesagų vediniai, o tarp Šeduvos vandenų vardų dažniausi yra dūriniai. Kitais darybos būdais padarytų hidronimų dažnumo tendencijos tokios pačios kaip ir visos šalies šios klasės vietovardžių.

4. Vandenvardžių semantika, arba atsiradimo motyvacija, labai įvairi, bet galima išskirti dažniau pasitaikančius motyvus.

4.1. Daugiausia yra vandenų vardų, reiškiančių tekėjimo, buvimo vietos, priklausomybės, tėkmės, vandens paviršiaus, vagos krypties, vandens spalvos, kvapo, temperatūros, krantų ypatumus.

4.2. Kiek rečiau vandenvardžių semantika, arba motyvacija, sietina su įvardijamųjų objektų dugno ypatybėmis, paskirtimi, gyvūnų, augalų pavadinimais. Maždaug tiek pat yra ir tiesiog iš bendrinių vandens objektų pavadinimų atsiradusių hidronimų.

4.3. Mažiausiai nustatyta mitologinių ir metaforinių vandenvardžių.

Sutrupinimai

avd. – asmenvardis
 b. – bala
 bdv. – būdvardis
 brus. – baltarusių
 Btg – Betýgala
 dgs. – daugiskaita
 ide. – indoeuropiečių
 k. – kaimas
 l. – laukas
 lat. – latvių
 lenk. – lenkų
 liet. – lietuvių
 plg. – palygink
 Pln – Plūngė
 pr. – prūsų
 prvd. – pravardė
 pvd. – pavardė
 up. – upė
 upl. – upelis
 Vdk – Vidūklė
 vv. – vietovardis

Literatūra ir šaltiniai

- Bilkis L. Lietuvių helonimai: termino teikimas, sąvoka, vieta toponiminėje sistemoje, *Lituanistica* 1(29), 1997, p. 35–57.
- Endzelytė R. *Šiaurės vidurio Lietuvos vietovardžiai* (daktaro disertacija), Kaunas, 2005.
- Gerullis G. *Die altpreußischen Ortsnamen*, Berlin und Leipzig: Vereinigung wissenschaftlicher Verleger, Walter de Gruyter & Co, 1922.
- Karaliūnas S. *Baltų praeitis istoriniuose šaltiniuose*, Vilnius, t. 2, 2005.
- Lietuvių kalbos žodynas (t. I–XX, 1941–2002): elektroninis variantas /* redaktorių kolegija: Gertrūda Naktinienė (vyr. redaktorė), Jonas Paulauskas, Ritutė Petrokienė, Vytautas Vitkauskas, Jolanta Zabarskaitė, Vilnius, 2005, www.lkz.lt.
- Lietuvių pavardžių žodynas*, Vilnius, 1985–1989, t. 1–2.

- Savukynas B. Ežerų vardai, *Lietuvių kalbotyros klausimai*, 1960, kn. 3, p. 289–300; Ežerų vardai, *Lietuvių kalbotyros klausimai*, 1961, kn. 4, p. 219–226; Ežerų vardai, *Lietuvių kalbotyros klausimai*, 1962, kn. 5, p. 191–198; Ežerų vardai, *Lietuvių kalbotyros klausimai*, 1966, kn. 8, p. 183–194.
- Vaitkevičiūtė V. *Lenkų–lietuvių kalbų žodynas*, Vilnius, 1979.
- Vanagas A. *Lietuvos TSR hidronimų daryba*, Vilnius, 1970.
- Vanagas A. *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*, Vilnius, 1981.
- Vanagas A. Lietuvių hidronimų semantika, *Lietuvių kalbotyros klausimai*, 1981, kn. 21, p. 4–153.
- Яшкін І. Я. *Беларускія геаграфічныя назвы*, Мінск, 1971.

Straipsnis numatomas spausdinti „Lietuvos valsčių“ serijos monografijoje „Šeduva“ (vyr. redaktorius ir sudarytojas Jonas Linkevičius).

Straipsnio kalbos redaktorius Albinas Masaitis, Teresė Gužauskienė, korektorė Rasa Kašėtienė, anglų k. redaktorius, vertėjas Aloyzas Pranas Knabikas.

Straipsnis recenzuotas ne mažiau kaip dviejų mokslininkų ekspertų.

Straipsnio priedai skelbiami atskirai tam skirtuose leidinio skyriuose:

1. Straipsnio santraukos lietuvių ir anglų kalbomis.
2. Žinios apie autorių.

Nurodymai dėl straipsnių naudojimo (citavimo): Skelbiant ar bet koku būdu panaudojant bet kurį elektroninio serialinio leidinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai“ svetainės www.llt.lt straipsnį ar jo dalį kartu su juo privaloma skelbti leidinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai“ visą nesutrumpintą pavadinimą, jo tarptautinio standartinio serialinio leidinio numerį ISSN 2029-0799, interneto svetainės www.llt.lt pavadinimą, tomo (darbo) sutartinį kodinį pavadinimą, straipsnio autorių, straipsnio pavadinimą, „Lietuvos valsčių“ serijos ir monografijos, kuriai straipsnis parašytas, pavadinimus bei straipsnio pirmojo paskelbimo serijos monografijoje ir jo paskelbimo svetainėje www.llt.lt datas (jei šios datos sutampa, skelbiama viena – paskelbimo svetainėje www.llt.lt data).